

Neředín

Vilém Švec a kol.

OLMOUCKÉ MĚSTSKÉ ČÁSTI

OLOMOUCKÉ MĚSTSKÉ ČÁSTI

Neředín

Vilém Švec a kol.

Ediční poznámka: Obrazové materiály použité v knize pocházejí z archivu
Viléma Švece, pokud není výslovně uvedeno jinak.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může
zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

1. vydání

© Vilém Švec a kol., 2026

© statutární město Olomouc, 2026

ISBN 978-80-88408-43-7

Obsah

- 5** Úvod
(*Vilém Švec*)
- 9** Obnova lidových tradic a vesnice ve starém Neředíně
(*Vilém Švec*)
- 18** Stručné dějiny Neředína v datech
(*Karel Svitavský*)
- 22** Archeologie Neředína
(*Karel Svitavský, Pavel Šlězár*)
- 25** Komentovaný překlad stati Johanna Kuxe o Neředínu
(*Johann Kux, Vilém Švec*)
- 51** Drobné památky, významné stavby a urbanistické celky Neředína
(*Karel Svitavský*)
- 62** Příroda Neředína – cesty a aleje
(*Vilém Švec*)
- 66** Letiště
(*Vilém Švec*)
- 70** Historické fotografie Neředína z archivu Viléma Švece
- 79** Srovnávací fotografie
- 91** Literatura

Publikace Neředín je nedokončeným autorským dílem Viléma Švece, neředínského lokálního patriota a předního znalce mnoha aspektů vývoje a reálií této čtvrti. Jeho předčasný odchod nás bohužel zavázal dokončit toto dílo za něj a tím uzavřít sérii brožur mapujících tři městské části v západním kvadrantu Olomouce – Tabulový vrch, Úřední čtvrť a právě Neředín.

Kolektiv autorů a KMČ městské části Olomouc-Neředín
věnují publikaci památce předčasně zesnulého
Ing. Viléma Švece (1976–2025)

◀ Vilém Švec v roce 2022
(autor fotografie: Štefan Berec)

Vilém Švec

Ve vzdálenosti asi 2,5 km západně od olomouckého Horního náměstí se nachází vesnická návěs někdejší samostatné obce Neředína, která však roku 1919 svoji samostatnost ztratila a v současnosti je pouze místní částí Olomouce. Na podrobnější mapě či plánu však dodnes můžeme jasně odlišit hranice tohoto původního vesnického sídla od městského okolí.

Jméno středověké vesnice bylo pravděpodobně odvozeno od osobního jména „Neředa“ a znamenalo „Neředův majetek“. Tento Neředa byl pravděpodobně i zakladatelem, tzv. lokátorem. Do němčiny byl název převzat nejprve jako *Neredein* a později (poprvé od začátku 17. století) jako *Neretein*. Vlivem německé podoby se české jméno v 19. století uvádělo jako *Neřetín*.

První zpráva o Neředíně je datována rokem 1234. Tehdy byl majetkem olomoucké kapituly a zůstal jím až do roku 1850. Urbanisticky byl zřejmě již ve středověku zformován jako tzv. návěsní ulicovka s návší „vrетенového“ tvaru. Umístění návše bylo velice výhodně vybráno v chráněné poloze v údolíčku s několika blízkými prameništi na svazích plných spodní vody. Na těchto svazích byly vysazeny rozlehlé zahrady a sady a celá vesnice byla ohrazena a uzavřena zdí. Je téměř neuvěřitelné, že tento historický tvar se takřka beze změn dochoval až do konce osmdesátých let 20. století a jeho současná rychlá degradace je dílem až posledních 35 let.

Vraťme se však do minulosti: když bylo v roce 1771 nařízeno číslování domů, začalo se v Neředíně od prvního statku při vjezdu do obce vpravo, který dostal č. p. 1 (a dodnes toto číslo nese, i když adresu má Neředínská 30) a pokračovalo se dalšími čísly po dalších tehdy stojících domech, až se „smyčkou“ došlo opět k vjezdu do obce a poslední dům dostal číslo 23 (adresa Neředínská 25). V roce 1771 tedy v Neředíně stálo pouhých 23 domů. Z těchto nejstarších se kupodivu dodnes dochovaly téměř všechny – výjimku tvoří pouze zdemolovaný dům č. p. 2, na jehož místě stojí provozovna autoservisu s ohradou z vlnitého plechu, a zdemolovaný dům č. p. 22, který byl sice znovu vystavěn, avšak bez respektování stavební čáry a okolního prostředí. Zbýlé statky byly sice postupem času rozděleny na několik menších domečků, avšak pouze funkčně. Umístění a celkový tvar zůstaly stejné.

▲ Dobová pohlednice Neředina, 1902

Jak již bylo zmíněno, v roce 1850 se Neředín stal samostatnou obcí. Následně se na jeho katastrálním území začaly uskutečňovat zásadnější změny, které již více souvisely s existencí blízkého města – ať už to byla výstavba fortu č. XV v letech 1850–1854 v rámci budování olomoucké pevnosti, vznik městského hřbitova v roce 1901 či založení vojenského cvičiště z roku 1905, později změněného na vojenské a dnes městské letiště. Díky těmto stavbám byla v roce 1914 zavedena z Olomouce do Neředína tramvajová linka. Ke dni 16. dubna 1919 byl Neředín sloučen s Olomoucí.

Následný stavební vývoj na volných pozemcích neředínského katastru po tomto sloučení ztratil vesnický ráz. Jednalo se zprvu o městské vily, vilky či předměstské domečky a po roce 1947 i zde propukla éra výstavby sídlišť.

„Starý“ Neředín, tj. lokalita původní výše zmíněné, humny uzavřené zástavby, doplněná o několik objektů postavených do roku 1919 (Hospoda U rybníčka, hasičárna, stará škola aj.) si uchoval svoji nedotčenou podobu idylické vesničky až do konce osmdesátých let 20. století.

Tehdy byly živelně vyvlastněny (samozřejmě pod cenou) staré rozlehlé zahrady statků č. p. 1–10 (Neředínská 30–60) a č. p. 18–22 (Neředínská 27–41), ze kterých se obratem stala exkluzivní stavební místa. Po roce 1990 v těchto zahradách vznikly ulice Družstevní a Západní, jejichž situování však bohužel nerespektuje původní urbanistickou strukturu Neředína a domy vystavěné v těchto ulicích jsou již vyloženy městského typu. Venkovský Neředín tehdy utrpěl asi největší zásah, přesto však výrazný vesnický duch tohoto svébytného místa téměř zázrakem přežíval dále.

▲ Fráňa Štělba (olej na plátně), veduta Olomouce s Neředínem, kolem roku 1900, originál ve vestibulu Gymnázia Hejčín

▼ Pohled na Olomouc z Neředína, kolem roku 1800, originál uložen ve Vlastivědném muzeu v Olomouci

Obnova lidových tradic ve starém Neředíně

Vilém Švec

Lidovými tradicemi, o jejichž obnově má pojednávat tato kapitola, rozumíme tradice venkovského lidu – zaměříme se tudíž na část Neředína, kterou si pro tyto účely nazveme „starý Neředín“, tedy oblast osídlenou až do poloviny 20. století zejména Němci. Pojem „starý Neředín“ není nikde používán oficiálně a nemá ustálenou definici, ale používá se v běžném životě zdejších obyvatel pro historickou návesní ulicovku a několik přilehlých objektů venkovského charakteru postavených do roku 1919 (Peschelova hospoda – dnes již bývalá restaurace U rybníčku, hasičská zbrojnice – dnes zámečnictví, německá škola aj.). V rámci následujícího textu tak budeme zmíněný pojem používat i my a další vývoj mimo starý Neředín již nebudeme sledovat.

▼ V neředínské zahradě v 1. polovině 20. století

Je zajímavé, že i bez znalosti výše uvedené definice bychom starý Neředín dodnes dokázali v terénu jasně odlišit, a to nejen podle staré zástavby, která respektuje regionální lidovou architekturu, ale i podle toho, že mnoho lidí žijících ve starém Neředíně se dodnes liší od průměrného obyvatele Olomouce životním stylem, který má podstatně blíž ke stylu venkovskému než městskému. Z mnoha znaků, které nás o venkovském stylu místních zcela jasně přesvědčují, lze uvést např. to, že se zdejší lidé navzájem velmi dobře znají (vzhledem k rozlehlosti stavení tu žije na poměrně velké ploše málo rodin) a jsou dobře obeznámeni i s historií svých sousedů (neboť migrace obyvatel je velmi nízká), nebo i to, že vzhledem k nižší četnosti podnětů a událostí zde stále dobře funguje jev trefně nazývaný jako „venkovské tam-tamy“. Všechny uvedené znaky jsou pro venkov velmi typické a jako takové byly v minulosti předmětem mnoha filmových parodií.

▼ Prof. Karl Wellner, pohled na Olomouc z Neředína (zhruba z míst nad dnešní ulicí V Hlinkách), 1915

Jak už ale zaznělo v úvodní kapitole, v 80. letech 20. století došlo k zastavění rozlehlých zahrad většiny statků. Vznikly tak nové ulice městského charakteru, jejichž situování už nerespektuje původní urbanistickou strukturu. Ačkoli dnes při průchodu návsí nepoznáme, že za rozlehlou hmotou statků v hanáckém stylu často chybí odpovídající plocha zahrady a zemědělské půdy, uvědomíme si to na úbytku činností poukazujících na zemědělský charakter zdejšího života. Z návsi a přilehlých cest téměř zmizeli lidé s kosami nebo proutěnými koši s travou, lidé v pracovním oblečení apod., což bylo ještě nedávno zcela běžné. Úbytek zemědělské činnosti na venkově je v současnosti zřejmý v celé republice, zde však byla tato změna příliš náhlá a markantní. Přesto je obvyklé i dnes – více než 100 let po sloučení s městem – slýchat od náhodných návštěvníků výroky jako „tady je to úplně jako na vesnici“ či „já si vůbec nepřipadám jako v Olomouci“.

K dokreslení venkovského obrazu však ve starém Neředíně nejvíce chybí místní nářečí, venkovské tradice a folklor vůbec. Důvod je ten, že původní německé obyvatelstvo bylo z politických důvodů do začátku 50. let 20. století vysídleno a do starého Neředína přišlo náraz velké množství obyvatel nových, bez místních vazeb, takže tradice a folklor odešly spolu s původními obyvateli. O společenský ruch se poté ve starém Neředíně nejvíce starali místní dobrovolní hasiči. Z tradičních zvyků nejdéle přežilo jen stavění máje, ale i to se v roce 1953 konalo na dlouhou dobu naposledy, a občas byl v místní sokolovně uspořádán ples.

Je zajímavé, že výraznější návrat ke kořenům, který se u nás začal projevovat až s určitým odstupem po přelomovém roce 1989 (nějakou dobu trvalo, než vyvanuly předsudky proti folkloru, mnohdy způsobené jeho protěžováním v oficiální socialistické kultuře), brzy nabral obrátky. Bylo to dáno atraktivitou folkloru pro mladší generace, zakládáním mladých cimbálových muzik či stěhování se zpět na venkov, a to zanedlouho i v blízkosti Neředína – v sousedním Hněvotíně byla v roce 1999 obnovena tradice stavění máje, o něco později rovněž v sousedních Topolanech apod.

Přibližně od roku 2000 se i ve starém Neředíně začínají pozvolna objevovat projekty blízké myšlence obnovy venkova. Jednou z prvních akcí byla rekonstrukce klasicistní kaple Panny Marie na návsi, završená požehnáním generálního vikáře v neděli 22. října 2000. Rekonstrukce kaple probíhala pod záštitou Komise městské části Neředín (KMČ), která je spolu s komisemi ostatních městských částí poradním orgánem Rady města Olomouce. Souběžně probíhala revitalizace

místního rybníka financovaná z pilotního programu Phare, dokončená roku 2001. V téže roce byl v místní sokolovně po mnoha letech uspořádán ples rodáků.

Snahy oživit Neředín a připomenout jeho historii pokračovaly i v následujícím roce 2002, kdy z iniciativy místních občanů došlo k dalším záslužným počínům: na návsi byl zrestaurován pomník padlým (zejména Němcům) z první světové války a vybudován zcela nový pomník padlým z druhé světové války.

Z iniciativy Viléma Švece proběhl v únoru 2002 také pokus zorganizovat v poválečné historii první masopustní obchůzku „dědiny“ s maskami a kapelou, tak jak je tato tradice nepřetržitě dodržována zejména na jihu Moravy. Účelem bylo mimo jiné zjistit, nakolik mají místní obyvatelé o obnovování tradic zájem, zejména pak tradice, kterou drtivá většina z nich v tomto místě nikdy nemohla sama zažít. Je přitom velmi pravděpodobné, že němečtí obyvatelé masopustní obchůzky v Neředíně v minulosti dodržovali, podoba tohoto zvyku a tematické písně tedy musely být od okolní Hané odlišné. Při obnovování tradice bylo tudíž nutné se rozhodnout, zda pro první ročník „implantovat“ do Neředína hanácký masopust, anebo využít pojetí a písně zcela jiného regionu. Při tomto rozhodování šlo především o to, aby první ročník nebyl také ročníkem posledním. Nakonec byla pro obchůzku vybrána směsice písní z různých oblastí, zejména však jihovýchodní Moravy, zvolených tak, aby byly pro místní obyvatele co nejatraktivnější a dalo se předpokládat, že je budou znát. Bylo zřejmé, že už tak nejspíš překvapení neředínští obyvatelé napoprvé lépe přijmou všeobecně známý živelný verbuňk z Kopanic „Ešče si já pohár vína zaplatím“ než pomalejší hanácké písně nebo fašankové písně z Bystřice pod Lopeníkem. Tehdejší překerní situaci dobře vystihuje skutečnost, že v jednom z velmi mála domů, kde vyděšení obyvatelé vůbec otevřeli, chtěl asi sedmdesátiletý pán zahrát „Plují lodě do Triany“. Účastníků masopustního průvodu bylo asi 20, včetně muzikantů poskládaných z různých olomouckých hudebníků, a průvodu otevřelo jen 10 ze 100 místních rodin. Přesto velká většina účastníků vyslovila přání celou akci další rok zopakovat. Masopustní obchůzky na počátku roku 2003 se zúčastnili už i zkušení hudebníci z luhačovické cimbálové muziky, takže průvod získal na autenticitě. Účastníků průvodu bylo již přibližně 30, nicméně vstřícných usedlíků stále jen asi deset.

▲ Masopustní obchůzka na návsi, v novodobé historii Neředina druhá, únor 2003

Na konci téhož roku se naskytla další zajímavá příležitost, tentokrát k zapojení mládeže do obnovy venkovské krajiny, neboť místní komise městské části iniciovala výsadbu vysokokmenných třešní kolem staré polní cesty. Výsadba samotná byla tehdy podle osvědčeného vzoru z jiných obcí nabídnuta dětem z blízké základní školy – a nejen že škola po nabídce překvapivě velice rychle sáhla, v den výsadby na místo dorazil obrovský houf dětí ve věku od 7 do 14 let, vyzbrojených nářadím různé velikosti, ale především všechny děti bez výjimky práce velice zaujala a bavila, a to až do vysazení posledního stromku. Tyto děti nejspíš nebudou chodit třešně lámat, spíše v nich budou mít celoživotní obohacující vzpomínku a získají ke stromům osobní vztah.

V roce 2003 rovněž proběhlo setkání s členy folklorního souboru Krajina, který pracuje s lidovými tanci jihovýchodní Moravy a Slovenska a působí v Olomouci, ale toho času neměl kde zkoušet. Souboru tvořenému studenty z celé České republiky i Slovenska byla navržena spolupráce při hledání zázemí ve starém Neředíně a následném zapojení Krajiny do aktivit, které v této lokalitě probíhají nebo jsou plánovány. Vhodné prostory se podařilo rychle najít ve staré sokolovně, která autenticitu folklorního prostředí v Neředíně podtrhuje, zároveň je však během týdne značně vytížena tréninky zdejšího prosperujícího oddílu stolního tenisu. Přesto byl začátek spolupráce s Krajinou pro společenský život starého Neředína výrazným přelomem, byť jej mnozí obyvatelé zpočátku přijímali s nedůvěrou.

V únoru 2004 dostali členové souboru Krajina první příležitost podílet se na oživování lidových tradic přímo na veřejnosti při třetím ročníku masopustní obchůzky, pro jejíž účely zajistili od spráteného hanáckého souboru množství původních lidových masek a převleků. Během průvodu byl poprvé předváděn hanácký lidový zvyk vodění medvěda a posílena byla také muzika, ve které tentokrát hráli vedle šikovných luhačovských „hudců“ i hudebníci z Uherskobrodsko. Tematicky nejvhodnější masopustní písně dostaly opět o něco větší prostor a výrazně byla posílena vizuální tvář průvodu, a to díky lidovým tancům, které členové Krajiny předváděli přímo na promrzlé ulici. Průvod byl vůbec poprvé také řádně zahájen a zakončen: na začátku obchůzky bylo z rukou předsedy komise městské části, který pro tento účel suploval zde neexistujícího starostu, předáno „právo“ chase a na závěr byla v hospodě pohřbena basa. Výsledky třetího ročníku masopustu se jeví již výrazně optimističtější než u ročníků předchozích: účastníků bylo kolem čtyřiceti a místních obyvatel, kteří průvod pozvali k sobě do síně a řádně pohostili, až ke dvacítce. Při dosažení takového počtu zastavení s občerstvením není třeba se pokoušet o další rekordy, neboť absorpční schopnost účastníků průvodu má své meze a při vyšším počtu občerstvovacích zastavení, a tím i vyšším množství všudypřítomného alkoholu by průvod nemusel zdárně dojít do cíle a basa by zůstala nepohřbena. Proběhnou-li další masopusty v Neředíně obdobně jako jeho třetí ročník, bude to důvod ke spokojenosti.

Úspěch masopustu a příznivé ohlasy na něj podnítily Krajinu k uspořádání březnové ochutnávky vín v sále sokolovny, při které místním předvedli své vystoupení s doprovodem cimbálové muziky z Olomouce. Sokolovnu se podařilo téměř celou naplnit publikem, což byl vzhledem k prvnímu ročníku akce poměrně velký úspěch. V asi 200 let staré budově se pravděpodobně poprvé za její historii rozezněly tóny cimbálu a neředínské publikum se zájmem sledovalo tance z 60 km

▲ Stavění „mája“ na návsi po 51 letech, 30. dubna 2004

vzdáleného Luhačovského Zálesí a 100 km vzdálené Myjavy, vše v krásných krojích. Tichá soustředěnost návštěvníků rozptýlila obavy pořadatelů z možného neúspěchu a závěr vystoupení korunoval mohutný, nadšený potlesk. Děvče, které *a capella* předzpívalo písně z Moravských Kopanic, se později svěřílo, že za celých deset let, co se folkloru věnuje, nezažilo při zpěvu takové ticho v sále. Po vystoupení následovala volná zábava u cimbálu a tanečníci souboru pozvali na parket publikum, které tančilo až do rána – byť zbytek večera patřil spíš obvyklejším tancům, protože čardáše, točené, sedlcké atp. v Neředíně ovládá málokdo.

Za měsíc po této veskrze pozitivně hodnocené akci místní ve spolupráci se členy Krajiny připravili a nazdobili – po 51 letech! – májku, zde nazývanou v mužském rodě „máj“. Nejstarší neředinští pamětníci sousedům ukázali, kde máj dříve stával, a popsali jeho tradiční vzhled. Dne 30. dubna tak mohl být máj za účasti početného obecnstva na patřičném místě vztyčen a po jeho ukotvení opět následovala zábava u cimbalu v sokolovně. Tentokrát však byla kapacita sokolovny zcela naplněna, ba dokonce chyběla místa k sezení; jeden z hostů dorazil až z 80 km vzdáleného Šumperka. Častý převládající názor, že folklor je záležitostí důchodců, vyvrací fakt, že publikum v sokolovně sestávalo v obou případech výhradně z mladé a střední generace.

Po dalším úspěchu Krajiny v Neředíně oslovili zdejší obyvatelé členy souboru s prosbou, aby společně uspořádali pro místní děti dětský den v přírodě plný soutěží doplněných o výuku starých venkovských dětských her a lidových tanců, který se následně opravdu podařilo realizovat.

Z výše popsaného je zřejmé, že podobné aktivity s sebou nesou jeden významný efekt: seznamují a sblížují lidi. Má to i svůj praktický význam – například vztyčování máje může být s každým rokem jednodušší, rychlejší a méně nákladné, neboť lidé postupně zjistí, kdo může půjčit motorovou pilu, kdo disponuje nákladním autem atp. To jim umožňuje provozovat tzv. sousedskou výpomoc a blíží se to opravdovému venkovskému, jednoduššímu stylu života. Po lidské stránce tyto aktivity zcela určitě výrazně přispívají k utváření dobré občanské společnosti. S upevňováním mezilidských vztahů se pak můžou upevňovat i nově zavedené zvyky a tradice, obzvlášť když i doba je pro to příznivá. Hledání jejich podoby a obsahu je však obtížnější, neboť se navazuje na něco, co bylo násilně přerušeno. Na druhou stranu musíme uznat, že se vše vyvíjí a mění, včetně života ve městě i na vesnici. Dejme tedy šanci vzniknout novým tradicím, které vycházejí z těch osvědčených a z našich kořenů, aby se mohly po další desetiletí vyvíjet, sblížovat lidi a obohacovat jejich život nejen v našem okolí.

Za dvě dekády rozvíjející se tradice lze říci, že přinejmenším z masopustní obchůzky se stala pevná součást lokální identity Neředína. V roce vydání této publikace proběhla již 23. obchůzka, při níž se do průvodu zapojily desítky lidí nejen z nejbližšího okolí – a cestou jim bylo nabídnuto občerstvení v mnoha neředínských domácnostech.

▲ Letecký snímek Neředína z roku 1938, na němž je dobře patrná doposud neporušená struktura humnových cest obepínajících původní středověký půdorys vesnice

▼ Mapa tzv. císařských otisků stabilního katastru Neředína, 1836

Stručné dějiny Neředína v datech

Karel Svitavský

- 1234** nejstarší písemná zmínka o vsi Neředín v listině z roku 1243, kde se uvádí jako majetek olomoucké kapituly
- 1308** doložen hospodářský dvůr užívaný dómským vikářem od oltáře sv. Egidia
- 1771** zavedeno číslování domů v Neředíně
- 1783** ves připojena k farnosti na Nové Ulici
(dříve po staletí spadala pod farnost u sv. Mořice)
- 1786** zrušení roboty, půda rozparcelována podle nových pravidel;
doloženo 17 pololáníků, tři zahradníci a dva domkaři; zrušen panský dvůr
(dnešní ulice U Dvora) – rozdělen na více obydlí, ještě v nedávné době
částečně zachovalých
- 1850** Neředín se stává samostatnou obcí a přes pokročilou průmyslovou
revoluci si z drtivé většiny zachovává zemědělský charakter
- 1853** otevřena německá škola
- 1854** doloženo 40 domů a 243 obyvatel
- 1850–1854** výstavba fortu č. XV a dvou mírových pracháren
v bezprostředním sousedství obce
- 1872** postavena nová budova školy
- 1880** národnostní složení obyvatel Neředína je tvořeno ze dvou třetin Němci
a z jedné třetiny Čechy (Hanáky), jedná se o tzv. německý jazykový
ostrov – doloženy německé spolky *Bund der Deutschen Nordmährens*,
pěvecký a čtenářský spolek
- 1898** zrušen starý olomoucký hřbitov U dřevěného zvonu
- 1901** v katastru Neředína, v lokalitě „Kamenačky“, vysvěcen nový
olomoucký centrální hřbitov
- 1905** zřízeno velké vojenské cvičiště olomoucké posádky (tzv. „execirák“)
- 1910** inženýr a letec Jan Kašpar přistává se svým Blériotem na olomouckém
vojenském cvičišti
- 1911** založena pobočka Národní jednoty a česká veřejná knihovna, probouzí
se český veřejný život v obci

- 1914** prodloužení tramvajové tratě od konečné na Šibeníku o 985 m a zavedení tramvajové linky až k neředínskému hřbitovu
- 1918** svržení německé správy obce; ustavena správní komise v čele s vládním komisařem, kterým byl rolník Josef Letocha
- 1919** Neředín sloučen s Olomoucí, vytvoření tzv. Velké Olomouce (připojení dvou sousedních měst a 11 obcí)
- 1920** zřízeno důležité vojenské letiště na místě bývalého cvičiště, dodnes fungující jako jedno z nejstarších letišť v ČR
- 1931–1932** prodloužení tramvajové tratě až k neředínskému letišti (tedy dále, než můžou Olomoučané tramvají dojet dnes)
- 1932** vystavěno funkcionalistické krematorium, jedno z nejmodernějších v tehdejší Československu a dodnes jeden z mála dochovaných příkladů monumentálního prvorepublikového funkcionalismu v Olomouci; vystavěna budova nové české školy na ulici Ženevská (dnes Helsinská); zástavba dělnickými domky v lokalitě dnešní Dělnické ulice
- 1938** slavný americký letec Charles Lindbergh přistál na letišti v Neředíně i s manželkou
- 1940** oprava neředínské kapličky, provedená mistrem Adolfem Klementem z Olomouce – Nových Sadů
- 1942** Neředín připojen k nově zřízené faře v Hejčíně
- 1945–1946** odsun původních obyvatel německé národnosti z Neředína
- 1949–1954** výstavba tzv. sídliště 1. pětiletky
- 1950** násilná kolektivizace, založeno JZD v Neředíně
- 1961–1980** výstavba tzv. sídliště 3. pětiletky, později nazývaného také „Mačkalov“
- 1990** definitivní ztráta venkovského charakteru Neředína: výstavba ulic Družstevní a Západní, zánik humnových cest a rozsáhlých zahrad; degradace pokračuje až do dnešních dnů – tzv. „satelitizace“ Neředína
- 1995** návštěva Jana Pavla II. v Olomouci a polní mše na olomouckém letišti
- 1997** povodně na Moravě; na letišti zřízen krizový štáb, přistání prezidenta Václava Havla

▲ Polní práce v Neředíně v minulosti, nedatováno

- 2000** rekonstrukce a opětovné vysvěcení neředínské kapličky
- 2001** letiště Neředín získává status veřejného mezinárodního letiště; objeven římský pochodový tábor
- 2011** Neředín slaví 777 let od první písemné zmínky o obci*
- 2015** rekonstrukce ulice Letců a části komunikace procházející starou neředínskou návší
- 2024** slavnostně otevřen archiv Univerzity Palackého v Olomouci

* Při příležitosti 777. výročí první zmínky o Neředíně vyšla brožura *Neředín* obsahující český překlad stati Johanna Kuxe z roku 1943, která je dostupná ve Vědecké knihovně v Olomouci.

▲ Neznámý autor, celkový pohled na starý Neředín a úvozovou cestu k vojenskému cvičišti s rybníčkem, okolo 1919

◀ Chlapec s konví v neředínské zahradě, nedatováno

Archeologie Neředína

Karel Svitavský, Pavel Šlázar

V létě 2001 byl během stavby silnice na Římské ulici objeven příkop krátkodobého tábora římského vojska. Neředínský tábor tak až do nedávného nálezů v Jevíčku představoval doklad nejsevernějšího zásahu římských vojsk na sever od Dunaje (asi 200 km). Jaká jednotka v Olomouci sídlila, nevíme. Toto místo bylo v minulosti důležitým bodem a patrně i křižovatkou cest spojujících sever a jih Moravy, snad zde procházela i jedna z větví legendární Jantarové stezky. Pro svou strategickou polohu byl prostor vybrán, aby se zde na určitou dobu, patrně mezi léty 179–180 n. l., usídlila jednotka římské armády a vybudovala zde dočasný opevněný tábor, ze kterého kontrolovala okolí, cesty i brod přes řeku Moravu. Tábor byl vymezen opevněním v podobě lineárního hrotitého příkopu s profi-

▼ Výzkum římského pochodového tábora v roce 2001

lem ve tvaru písmene V. Do roku 2012 výzkumy obnažily různě dlouhé úseky příkopu, dodnes známe část jižní (175 m) a západní strany (120 m) tábora. Šířka příkopu se pohybovala od 3,7 do 4 m a zaznamenaná hloubka od 1,2 do 1,7 m. Z výplně příkopu pocházejí nálezy, které můžeme přisoudit jak Římanům, tak místním Germánům. Převažují mezi nimi zlomky keramických nádob, zvířecí kosti a artefakty z kovu.

Díky přírodovědným analýzám víme, že se v okolí tábora nacházela pole a pastviny, samotné prostranství mělo nejspíš charakter prosvětlené krajiny s ojedinělými stromy a křovinami (břízami a lískami). Na dně údolí tekł potok lemovaný olšemi – důležitý zdroj vody pro vojsko –, kde se mohly vyskytovat i tuňky s lekníny. V širším okolí rostly jedlobukové lesy, na písčitých stanovištích borovice a v blízkosti Moravy dubohabrové háje a olše. Po odchodu Římanů prostor znovu zarostl břízami a lískami a díky ořechům, které s sebou vojáci přinesli, i ojedinělými ořešáky. Pozůstatky drnů nalezené v zásypu (v hloubce přibližně 0,7 m) naznačovaly, že byly odebírány z břehů – kromě již zmíněného leknínu byly v drnech přítomny zbytky chlorokokálních řas, kontryhele a olše, vázaných na biotop vodního okolí.* Existenci římského tábora v současnosti připomíná památník umístěný v blízkosti autobusové zastávky Neředín krematorium, navržený Studiem Zlamal.

Archeologický výzkum v Neředíně č. p. 19 (poblíž křížení ulic Neředínská a Družstevní, nedaleko bývalého smíšeného zboží) provedený v roce 2004 pod vedením F. Šrámka zachytil doklady o prvním osídlení v období středověku, a sice v 14. století, kdy se zde vytvořila kulturní vrstva. Objeveny byly i zahlobubené objekty, zřejmě pozůstatky středověké usedlosti. Na základě analogií z jiných prozkoumaných středověkých vsí na Moravě zde asi stál trojdílný dřevohliněný dům, sestávající z jizby, síně a komory. V sousedství usedlosti stály hospodářské a provozní stavby jako chlévy, stodola apod. Provedený výzkum odkryl i kamenné dláždění dvorku. Ačkoli první písemná zmínka o Neředíně pochází již z roku 1234, na prozkoumané ploše parcely se nepodařilo získat archeologické nálezy starší než ze 14. století. Vzhledem k půdorysu vsi, jak jej zachycuje mapa stabilního katastru, se dá předpokládat koncentrace středověkého osídlení do severní poloviny vesnice, kde zůstalo zachováno původní pravidelné členění na úzké parcely, naopak členění jižní poloviny s nepravidelnými parcelami může pocházet až z období novověku.

* Informace převzaty z webu <https://rimane.olomouc.eu/cz/stranka/tabor-v-neredine.html>

▲ Památník římského tábora z roku 2013 ve formě typického silničního milníku,
(autorka fotografie: Petra Svobodová)

Druhý objevený sídlištní horizont, oddělený od toho středověkého izolační jílovitou vrstvou, spadl již do období novověku, tedy přibližně od 17. století do současnosti. Objeveny byly pozůstatky kamenných zídek a podezdívek i kamenná ostění, v nadzemních konstrukcích byl použit kámen a cihly. Obraz středověké a novověké usedlosti doplnily drobné nálezy z jejího provozu, např. kovové předměty jako visací zámek, kování, objímky, vidlička či srpy. Získány byly také úlomky keramických nádob, přesleny a novověké kachle, což dokládá vyšší životní úroveň obyvatel usedlosti.

Komentovaný překlad statí Johanna Kuxe o Neředínu

Johann Kux, Vilém Švec*

Úvod

U příležitosti jedinečného výročí 777 let od první písemné zmínky o Neředíně jsme připravili první, komentovaný překlad statí olomouckého německého archiváře Johanna Kuxe (1861–1940), který vyšel v roce 1943 v jeho knize *Die deutschen Siedlungen um Olmütz* (Německé osady v okolí Olomouce) jako vůbec první serióznější pojednání o této obci.

Vzhledem k tomu, že dr. Kux byl „klasickým“ archivářem, kladl ve své práci důraz na politicko-hospodářské poměry a poněkud opomíjel z dnešního pohledu atraktivní a neméně cenná témata jedinečných přírodních, urbanistických, památkových, národopisných a vůbec kulturních specifík Neředína. Navíc pro něj končí dějiny Neředína rokem 1918 – vývoj po vzniku Československa a připojení k Olomouci v roce 1919 opomíjí, snad kvůli osobní deziluzi z těchto dějinných změn. Proto také musíme některé jeho názory týkající se národnostních poměrů posuzovat v kontextu tehdejší situace a poněkud s rezervou. Přesto se domnívám, že překlad jeho spisu bude pro mnohé čtenáře v leccems zajímavý a obohacující.

Je třeba upozornit, že se jedná o doslovný a pouze minimálně upravený překlad Kuxova textu, poznámky a glosy jsou uváděny kurzivou. Některé termíny a místní názvy byly záměrně ponechány v němčině, zejména pojmy obtížně přeložitelné. Na překladu spolupracovaly Mgr. Pavla Rachůnková a Bc. Vendula Šrámková.

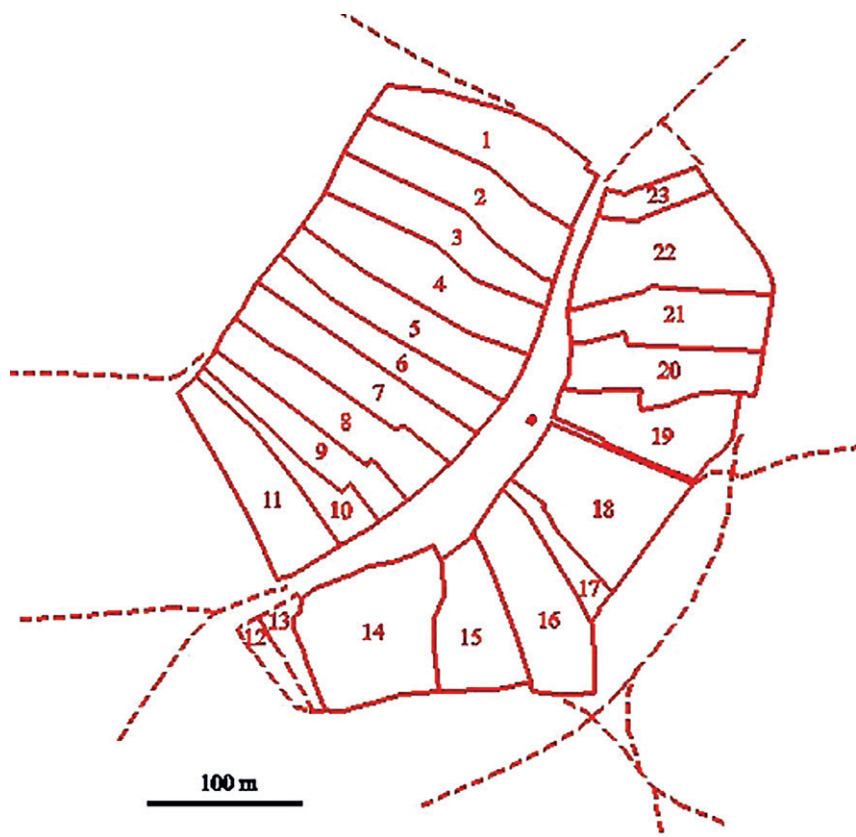
Nejstarší období

Neředín je zemědělská osada ležící u města Olomouce. Je od něj vystavěna ve vzdálenosti 2 km přesně na západ, na východním svahu olomoucké pahorkatiny, na soutoku dvou potoků. Jeden (Bergbach) vyvěrá z kotliny v polní trati západně

* Překlad statí vyšel v delší/úplné verzi v brožuře o Neředíně vydané v roce 2011. Ve stávající publikaci uvádíme pouze zkrácenou verzi.

nad vesnicí, teče v otevřeném korytu na východ přes dnešní zahradu usedlosti č. p. 6 (Neředínská ul. 46) a ve středu obce se vedle vesnické kapličky v nadmořské výšce 233 m n. m. spojuje s druhým potokem (Lehmgrubensbach), pramenící na jižním konci obce (dnes v místě neředínského rybníka). Oba vodní toky, které dnes (v roce 1943) proudí betonovým potrubím, svou přítomnost prozrazují jenom na dvou místech: Bergbach jako živější

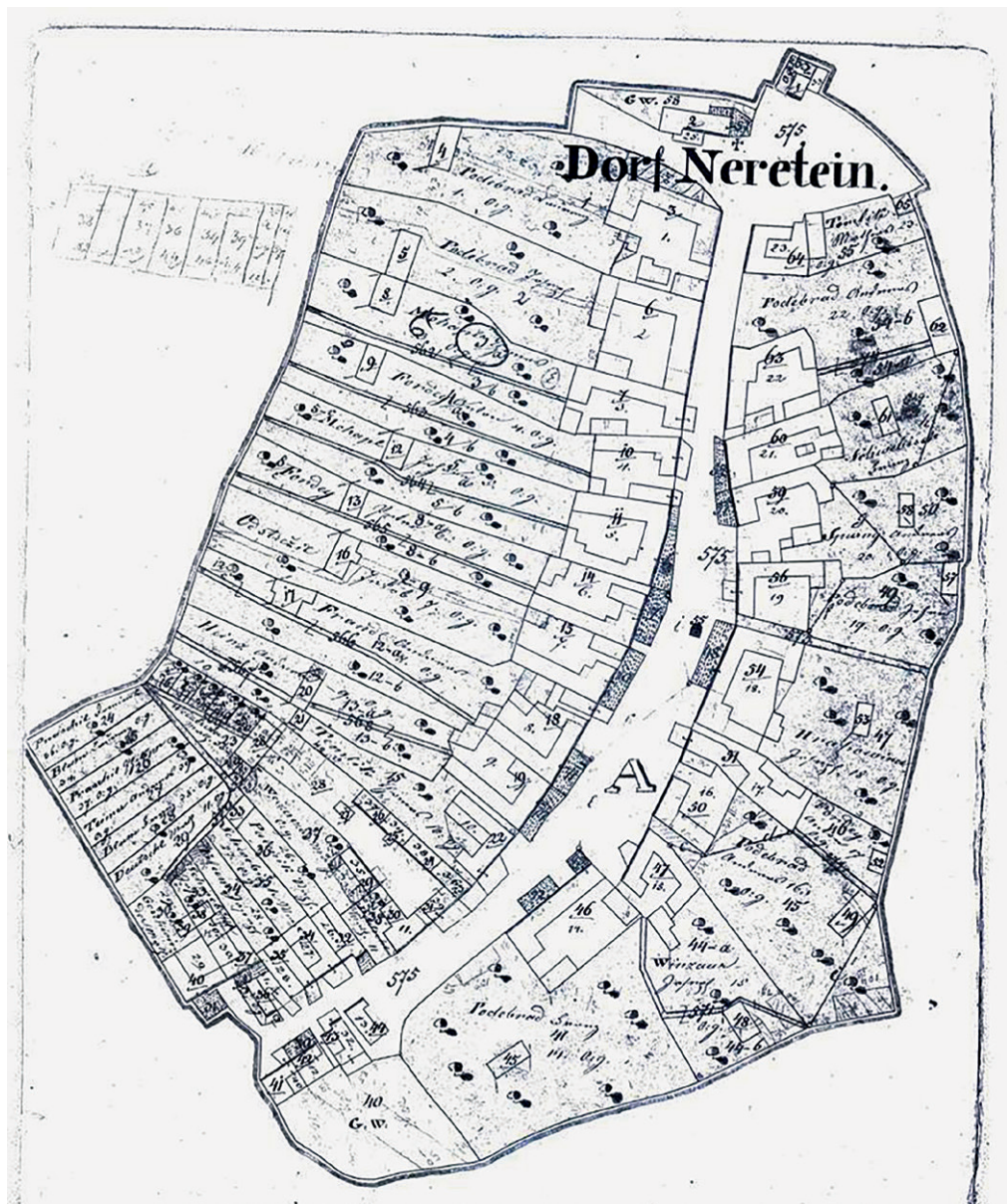
▼ Rozvržení čísel popisných a rozloha původních usedlostí v nejstarší části Neředína (kresba: V. Švec)

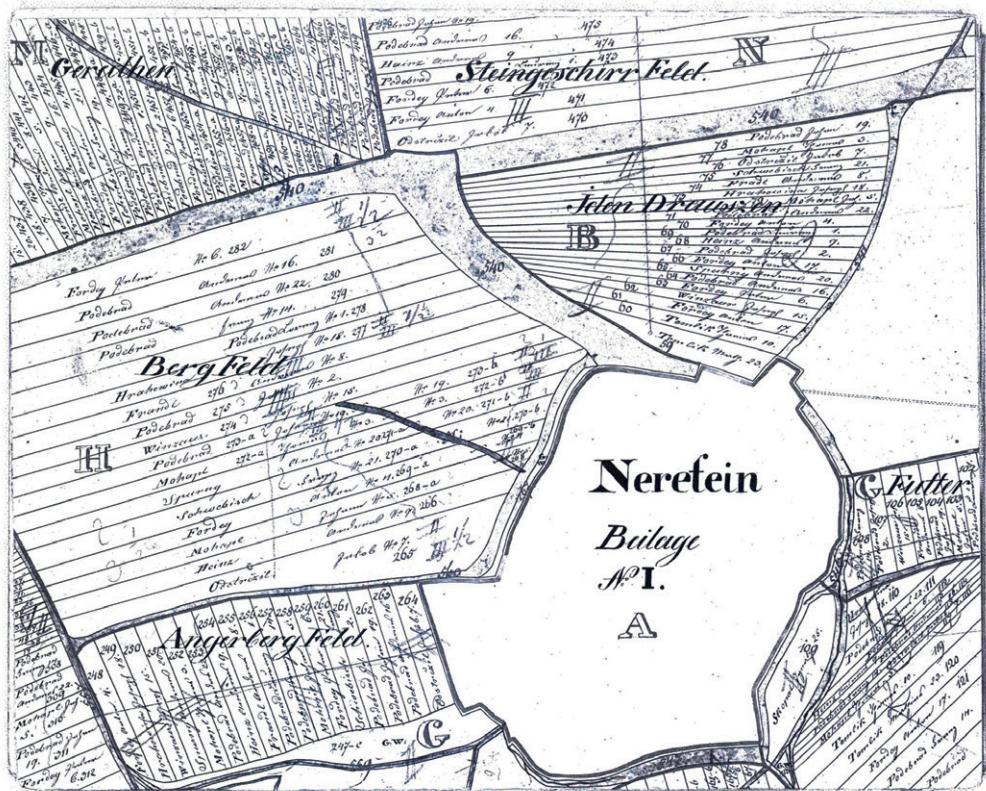
zdroj pramenité vody v zahradě Fordayovy usedlosti č. p. 6 a Lehmgrubenbach (Hlinický potok) před č. p. 15 (Neředínská 47) v souvislosti s vzácnou pitnou vodou čerpanou z Eulichovy (nebo Oilichovy) studny. Zatímco Lehmgrubenbach tvoří osu jižní poloviny vesnice (Neředínská ul. 39–80), rozprostírá se severní strana vesnice (Neředínská ul. 25–37) kolmo k Bergbachu. Obě poloviny se stýkají v dolině ve středu vesnice a stoupají odtud jak severně, tak i jižně o několik metrů výše. Cesta, která se táhne celou délkou vsi, jí neprochází zcela přímo, nýbrž naproti městu lehce zatáčí, a proto ji není možné přehlédnout z jednoho konce vesnice na druhý. Vesnice měří na délku sotva 600 kroků a potok Bergbach ji rozděluje na poměrně stejně velké části: na severní č. p. 1–5 (Neředínská ul. 30–42) a 19–23 (Neředínská ul. 37–25) a na jižní č. p. 6–10 (Neředínská ul. 46–60) a 14–18 (Neředínská ul. 41–49), vždy s deseti usedlostmi, k nimž ještě patří v jižní části č. p. 11 – vrchnostenský dvůr (Neředínská ul. 66). Původní vesnici tvořily usedlosti mezi č. p. 1–11 a 14–23, zřejmě jádro prvotního osídlení místa.

Neředín leží na prastaré úrodné půdě. Tam, kde se dnes rozprostírá olomoucký ústřední hřbitov, se neustále objevují kamenné sekery, bronzové předměty a urny (nádoby – *Steingeschirr*). To dokazuje, že tato místa byla osídlena už v prehistorickém období doby kamenné a bronzové. Z dalších nálezů dále vyplývá, že se velké severomoravské osídlení lidu doby kamenné na pravém břehu řeky Moravy táhlo od Skrbně a Horky podél hřbetu vyvýšeniny Křelova a Neředína až k olomouckému dómu. Obzvláště hojně naleziště pozůstatků prehistorických kultur je odedávna v oblasti dnešního olomouckého ústředního hřbitova, což dokládá skutečnost, že neředínští sedláci této polní trati dali příhodné jméno „Steingeschirrfeld“ (tj. *pole kameninového nádobí, na českých mapách pomístní název „Kamenáčky“*).

O osudech této osady z doby bronzové, jejím počátku ani konci není samozřejmě nic známo, neboť teprve po roce 1200 vstoupila osada Neředín do úsvitu dějin.

▲ Výřez Indikační skicy intravilánu obce Neředína z 1. poloviny 19. století

▲ Stabilní katastr obce Neředína z 1. poloviny 19. století

▲ Pečetidlo z portfolia domácího archivu Julia Rödera, Olomouc

▲ Obecní pečet vesnice Neředín z roku 1654

Pflügender Bauer auf den Netzeleiner Feldern, Stadtblick gegen Osten. (Bildbibl. Bielefeld.)

▲ Rolník orající u „třešňové cesty“ na hranici Neředína, v místech dnešního DRUPOSu – hned za pravým okrajem snímku se nachází rybníček na Stupkové ulici, vpravo v pozadí vilky v ulici Na Chmelnici a škola na Mozartově ulici, nedatováno

Historie obce v období 1200–1750

Neředín daroval kapitulní děkan Walther olomoucké katedrále (*Domkirche*) a od té doby se objevuje jako obedienní statek olomoucké metropolitní kapituly. Není známo přesné datum darování, stejně jako u Nedvězí, a ještě hůře se dá dopátrat, jakým způsobem se zmíněný Walther mohl dostat k vlastnictví obce. V příslušné listině z roku 1234 je jen stručně poznamenáno, že markrabě Přemysl zaručil olomoucké katedrále „zákonné vlastnictví Neředína, který věnoval kapitulní děkan Walther se souhlasem markraběte Jindřicha církvi společně s obcemi Lutín, Hoštice a Myslechovice“. Protože je kapitulní děkan Walther společně s markrabětem Jindřichem zmíněn poprvé v roce 1202 a naposled v roce 1222, muselo k darování dojít někdy v tomto časovém intervalu.

Kolem roku 1300 je pak vesnice zmíněna ještě třikrát. Jednou ve stanovách olomoucké kapituly z 21. září 1291, v nichž je uvedeno, že příslušný uživatel církevního statku „Neředín“ přispíval třemi věrduňky stříbra (*věrduňk neboli*

Vierding je středověká početní jednotka, označující čtvrtinu vyšší jednotky) na každoroční slavnost k památce dobrodinců katedrály. Podruhé ji zmiňuje poslední vůle bohatého olomouckého kanovníka Thechoncía z roku 1308, v níž ustavuje kapli sv. Jiljí, kterou v katedrále nechal nově zřídil, spolu s pěti lány v Bystřici a jedním poddanským dvorem o jednom a půl lánu v Neředíně. Potřetí se objevuje v usnesení kapituly z 2. dubna 1328, a to v textu následujícího znění:

„My, děkan, probošt a všichni členové sboru kanovníků, tímto dosvědčujeme mezi jinými důležitými záležitostmi a jednáními oněch čtyř kanovníků (totiž děkana, probošta, arcijáhna a obedienciáře), kteří nyní vlastní a užívají kapitulní obec Neředín a kteří přednesli na našem zasedání, že se několikrát objevily mezi nimi (čtyřmi kanovníky) na jedné straně a jejich poddanými v Neředíně na straně druhé spory týkající se dávek a povinností jednotlivých poddaných lánů ve vsi, že od nynějška vykonaly obě strany účastníci se sporu následující úmluvu:

Poddaní v Neředíně nám budou do budoucna platit úrok z každého lánu hřivnu stříbra, což je ročně 64 grošů, a sice jednu polovinu na sv. Jiří a druhou na sv. Michala, a budou osvobozeni od všech ostatních služeb a dávek. Přitom dodáváme, že každoročně dvakrát, tedy vždy okolo svátku Očišťování Panny Marie (Hromnice, 2. února) a okolo svátku sv. Jiří, budou předsedat soudu, jemuž lid říká *Pantayding* (*shromáždění členů vesnice či dvora, na kterém bylo dokazováno nebo odmítáno právo*), jeden z nás (kanovníků) nebo z těch, kdo by dočasně byli majiteli řečené obce a které pověřil kapitula k tomu, aby s oněmi našimi lidmi podle práva oné obce zasedali a všechny přečiny, které bude nutno soudit na řečených našich lidech, jsme my nebo soudce námi jmenovaný naším jménem vyřešili. Dále stanovujeme, že všechny změny pozemkového vlastnictví v obci, jako nákup, prodej, vzdání se či zdědění statku, se smí konat jenom prostřednictvím osobního předání a převzetí statku před naším zástupcem. Zeměpanskou berni budou platit tito naši lidé tak, jak slíbí tomu výběřčímu daně, který bude v tom čase ustanoven. Tato úmluva, kterou učinili čtyři výše jmenovaní kanovníci s obyvateli Neředína ku prospěchu a k užítku naší církve, byla přednesena na našem zasedání kapituly, byla shledána řádnou, na znameení souhlasu vyhotovena ve formě předložené listiny a zaopatřena kapitulní pečeti v Olomouci dne 2. dubna 1328.

▲ Neředínská humna s výhledem na Olomouc v roce 1924. V popředí ještě stojí stará neředínská kovárna, po které je dodnes pojmenována ulice U Kovárny vč. tramvajové zastávky (zdroj: SOKA Olomouc, archiv Josefa Kšíra)

Tato dohoda představuje jeden z nejskvělejších úspěchů, kterých mohla zemská obec ve středověku dosáhnout, neboť dohoda znamenala osvobození obyvatel obce od roboty a fyzických služeb a jejich převedení na stálý peněžní obnos a smlouvou stanovený soubor všech služeb poddaných na jednu pevnou paušální částku. To, že smlouva v tomto ohledu skutečně utvořila základ vztahu mezi poddanými a vrchností, zjistíme výjimečně zcela zřetelně z darovacího dopisu z 14. prosince 1364, na jehož základě těšetický farář Václav natrvalo věnoval svůj selský dvůr v Neředíně o velikosti $5/4$ lánů polnosti bratrstvu olomouckých vikářů. Výslovně se zde uvádí, že dotyčný dvůr byl zatížen ročním úrokem 3 věrduňků pro radíkovskou prebendu a 2 věrduňků pro kapitulní duchovní úřad, tedy $5/4$ lánů za celkem 5 věrduňků, nebo jinými slovy: celý lán byl zatížen podle smlouvy ročním úrokem jedné hřivny grošů (*z pražské čili těžké hřivny stříbra (253,14 g) se razilo 64 grošů*).

Smlouva je zároveň i dokladem soudobých poměrů na německé vesnici, neboť sedláci, kteří nazývali pravidelné konání soudu *Pantayding* a ve vzpomínce na to zachovali v lidové mluvě dosud slovo *Getädich* (označující proces neboli soudní přeličení), byli nepochybně Němci. Zrovna tak jako roku 1299 ve Slavoníně

▲ Z venkovského života v Neředíně – žebříňák v poli, 1. polovina 20. století

objevuje se i zde v Neředíně pojem *Panteiding* označující obecní soud, který zasídlá pravidelně v určitých cyklech. Zatímco však ten ve Slavoníně zasedal pod předsednictvím místního rychtáře, zde vystupuje společně pod vedením kanovníka nebo vlastního vyslance kapituly, který přitom zároveň vybírá a odevzdává panstvu všechny soudní poplatky. Zástupce kapituly je pověřen také vybíráním královských daní, jakož i dohledem nad všemi místními převody majetku. Jsou zde tedy popsána nařízení pro onu dobu nevšední, podle nichž se veškeré převody vlastnictví v obci musely konat osobně před zástupcem statku.

Od té doby není o historii Neředína známo nic jiného než to, že církevní statek nadále náležel beze změny olomoucké katedrále. To dosvědčuje především písemná zpráva z roku 1508, podle níž prebendu v Neředíně vlastnil vrchnostenský dvůr s blíže neurčeným počtem sedláků a se třemi zahradami, z nichž jedna vznikla nově teprve nedávno před tím vedle domu Bartoloměje Leyboldta a ročně platila katedrále dědičný úrok 2 bílé groše a 2 slepice. Robota byla placena *in natura*. V Neředíně se nacházel panský dvůr (*Mayerhoff*) a k němu náležející polnosti o rozloze 2 lánů, které byly v roce 1695 upraveny a rozparcelovány do pěti částí.

Ve vesnici založené podle německého práva, soudíme-li podle barvy jazyka, byla mezi 16 jen dvě česky znějící příjmení (Rabovsky a Podiebrad), přece se však jejich počet už ke konci patrimoniálního období nápadně zvýšil, zajisté bez přičinění vrchnosti. Pokud člověk pročítá místní manželské smlouvy, vidí téměř bez výjimky střídavé sňatky mezi poddanými olomouckých kapitulních prebendálních statků; tedy zejména mezi obyvateli Neředína, Břuchotína, Lutína, Hodolan, Senice, Odrlic a poslední sousedící Choliny, která měla ostatně až do roku 1790 německou bohoslužbu. Požadavek těchto střídavých sňatků se děl ani ne tak z národnostních, jako spíše z finančních a technických důvodů, proto obstarávala úřednická kancelář správu věcí týkajících se všech poddaných sirotků, poručníků, manželství a věcí pozůstalostních a jejich evidování v rámci úředních obvodů. Protože byly ze 45 vesnic olomoucké kapitulní vrchnosti jen dvě horské vesnice – Pohořany a Véska – německé a všechny ostatní české, získal i obediční statek Neředín pozměněný charakter, protože se lidé přizpůsobili, a platil se svými 243 obyvateli už ve Wolnyho *Topografii* (1839) jako dvojjazyčný. Jelikož zde ovšem existovala jen německá škola, základ obyvatelstva se zděděným německým přízvukem zůstal zachován.

▲ Z venkovského života v Neředíně – dnes již na Hané těžko představitelný výjev rodiny na saních, nedatováno

Založení občanského hřbitova za Terezkou branou roku 1761, táborové pevnosti č. XV v letech 1850–1854 a Ústředního hřbitova v roce 1901

Blízkost města měla mít v důsledku jeho opevnění význam pro vývoj obce, především co se týče vztahů s církví. Od počátků patřil Neředín k farnosti olomouckého proboštství u sv. Mořice a v tamějších matrikách jsou zaneseny i veškerá narození, sňatky a případy úmrtí. Ovšem pohřby obyvatel Neředína a Nové Ulice se nekonaly výhradně u sv. Mořice a na jeho pobočce u sv. Blažeje, nýbrž většinou na hřbitově kolem Baumovy kaple Panny Marie Pomocné v polích (na místě dnešní Hamburgerovy sladovny až k městské botanické zahradě, tj. k severnímu průčelí pozdějšího náměstí Hanse Kulicha) (*a ještě později patrně Ječmínkova náměstí, tedy k nároží Polské a Wolkerovy ulice*). Neředínští zde byli pochovááni ještě v době pokročilého opevňování, např. 17. listopadu 1753 Rosine, žena Caspara Fordeye, 34 let, nebo 21. ledna 1754 Zuzana, 46letá vdova Laurence Podiebrada. Obě selky měly pohřeb druhé třídy u Panny Marie Pomocné.

Když pak ale byl hřbitov u Panny Marie Pomocné zahrnut do pevnostního „rayonu“ a sám kostel Panny Marie Pomocné byl 14. května 1758 vyhozen do povětří, městské hřbitovy kolem sv. Mořice a sv. Blažeje dokázaly těžko pojmout více zemřelých (v roce 1758 bylo ve farnosti proboštství pochováno dohromady s 900 rakouskými vojáky ještě 1 621 zemřelých), muselo město Olomouc za Terezkou branou založit nový hřbitov. Civilní hřbitov byl slavnostně otevřen za pozdější Rudolfovou alejí naproti hospodě U Dřevěného zvonu 8. května 1761. Současně s otevřením hřbitova zahájil svoji duchovní službu kapitulní kaplan Franz Syburg z kaple Panny Marie Pomocné v polích s úkolem, aby těm farníkům městských far, kteří žili za hradbami, v noci umožnil přijetí oltářní svátosti. „Jen musí okolní obce Neředín, Řepčín, Český Povel a dál odlehlé Nové Sady panu kaplanovi, předtím než ho v noci povolají k nemocnému, přivést koně a světlo, jinak by duchovní kvůli mnoha hrobům a neupraveným schodům (kamenům) mohl být přiveden do neštěstí a nebezpečí.“

Aby bylo kapitulnímu kaplanovi působícímu na předměstí zajištěno trvalé bydliště a oblast působnosti, dohodl se olomoucký magistrát s mořickým proboštem a 26. ledna 1765 vznikla třídílná deputace sestavená z vrchního kaplana Filipa Friedela, kolegiátního kaplana Franze Syburga a inspektora magistrátu Valtelina z Treuenfeldu, aby si osobně prohlédla „suburbium Prostanense vulgo Mittergasz“. Na základě její zprávy se magistrát s konsistoriem dohodli na usedlosti na Nové Ulici (*Nová Ulice č. p. 13, v roce 1932 adresa Novoulická 44,*

dnes I. P. Pavlova) naproti dnešnímu farnímu kostela, kde byl nejdřív zařízen byt pro kolegiátního kaplana Baumovy kaple v soukromém domě. Dne 3. prosince 1768 pak byla vysvěcena dočasná kaple. Mimo to byla v (*sousedním*) domě č. p. 14 (*Nová Ulice č. p. 14, v roce 1932 adresa Novoulická 46, dnes I. P. Pavlova, v roce 1943 obecní dům*) umístěna první novoulická škola. V roce 1773 byl pro Novou a Zeleňou Ulici připraven nový hřbitov (u nynějšího válečného pomníku na Kostelním náměstí). Roku 1774 byl vystavěn současný farní kostel k počtě Panny Marie Pomocné (*dodnes na ulici I. P. Pavlova*). Na základě císařského patentu byla Nová Ulice roku 1783 z mořické farnosti vyjmuta, povýšena na samostatnou lokální kuracii a nakonec prostřednictvím dekretu z 10. března 1843 na farnost, k níž vedle Nové a Zelené Ulice náležela i obec Neředín. Stručně řečeno, Neředín byl v důsledku výstavby říšského opevnění v roce 1843 oddělen od farnosti kostela sv. Mořice a připojen k farnosti na Nové Ulici. Neředínská školní mládež před zřízením vlastní obecní školy náležela v letech 1748 až 1792 rovněž ke škole na Nové Ulici.

K prvnímu využití území obce Neředín pro účely státního opevnění došlo v roce 1840, kdy byla pole u nové pevnosti Šibeniční vrch skoupena erárem a zařízena pro účely vojenského cvičiště. Vzniklo tak tzv. malé cvičiště ležící v úhlu mezi Třebovskou císařskou silnicí a Topolanskou okresní silnicí.

Pro dodnes dochovanou podobu Neředína byla rozhodující úprava vnějšího olomouckého pásma kolem poloviny 19. stol. Za účelem upevnění všech rozhodujících bodů na jihozápadě opevnění bylo i neředínské pole (*Gereidten*) přiblíženo k Topolanské silnici, jednotlivé selské parcely byly prostřednictvím kupních smluv z června roku 1850 odkoupeny (sáh za průměrnou cenu 56 krejcarů) a katastrálně připsány císařsko-královské duchovní správě v Olomouci, díky čemuž mohla během pětileté výstavby v letech 1850–1854 vzniknout mohutná, až do roku 1918 stojící táborová pevnost (*Lagerfort*) č. XV. Její celková plocha činila 36 měřic a stavební náklady dosáhly hodnoty 336 212 rakouských zlatých.

Z dlouhého období výstavby pevnosti, během nějž císař František Josef I. zkontroloval postup prací v roce 1850, 31. května 1851 a 11. července 1853, zůstaly nejživější vzpomínky na velký požár. Právě v době císařského vojenského cvičení, kdy byl Neředín zaplněn vojáky, koňmi a kanóny, vypukl 21. září 1853 v 10 hodin večer v č. p. 23 (*Neředínská 25*) požár, jemuž padli za obět nejen koně, ale i všechny doškové selské dvory s č. p. 23–18 a č. p. 1–11, a navíc shořely obecní listiny uschované na půdě u starosty. Od té doby se začaly doškové střechy nahrazovat břidlicí.

Hluboce převratná změna se pak udála v obci Neředín na přelomu 19. století. Poté, co se už od počátku 90. let ozývaly stále hlasitější stížnosti na olomoucké farní hřbitovy, které se nacházely u městského parku už od roku 1761, a starosta Nové Ulice požádal u okresního hejtmanství Olomouc 6. května 1897 o přemístění hřbitovů, upřelo městské zastupitelstvo po dlouhém hledání svůj zrak na oblast tzv. „*Steingeschirrfeld*“ u Neředína. Po komisionálním zhodnocení vhodnosti místa získali v létě roku 1899 pozemek o rozloze 50 měřic, a tak mohl být hřbitov následně v souladu s harmonogramem předán ke svému účelu. U příležitosti oficiálního otevření obecního hřbitova 30. dubna 1901 pozdravil řídící učitel Hanousek jménem obce Neředín městské zastupitelstvo, které dorazilo v kompletní sestavě, a jeho jménem přednesl starosta Brandhuber delší proslov uzavřený slovy: „Tím budou všichni, kdo v našem městě našli svůj domov, navraceni lůnu země společně, na této půdě ohrazené zdí. Necht' zde všichni najdou věčný mír a všechnu únavu po pozemském utrpení necht' pod dohledem Boha uzdraví věčný spánek. Amen!“ V návaznosti na to proběhlo slavnostní zahájení provozu a 1. května pak uložení prvního zemřelého. Od 17. února, kdy bylo vyhověno žádosti Neředína, sloužil hřbitov jako pohřební místo i pro tuto obci.

Plocha hřbitova o rozloze 11 hektarů 75 a 58 m² byla oddělena a zavedena do nově otevřené pozemkové knihy Olomouc, II. část. Neředín se i s obcemi Hejčín, Lazce, Nová Ulice a Povel na základě ustanovení moravského místodržitelství ze 17. září 1904 stal předměstím Olomouce ve smyslu moravského stavebního řádu, načež byla obec oprávněna vyslat k místní stavební komisi zástupce pro schválení stavby, povolení stavební čáry a určení úrovně terénu. Poté, co byl areál hřbitova připojen 1150 metrů dlouhou potrubní větví na městskou vodovodní síť u dělostřeleckých kasáren, byl 3. října 1914 spojen tramvajovou linkou s olomouckým hlavním nádražím.

Kromě plochy hřbitova byla neředínskému zemědělství odebrána ještě plocha 9 hektarů, neboť 16 neředínských pozemků vedle malého vojenského cvičiště o celkové výměře 9 080 m² v hodnotě 37 255 korun 86 haléřů odkoupil hejčínský cukrovar, vlastněný bratry Mayovými (viz kniha *Vlastní pozemky firmy Hejčínského cukrovaru, lihovaru a fabriky lisovaných kvasnic v Hejčíně*).

▲ Poslední německý primátor Olomouce Karl Brandhuber (1896–1918), asi 1896 (zdroj: SOkA Olomouc)

Založení velkého neředínského vojenského cvičiště v roce 1906

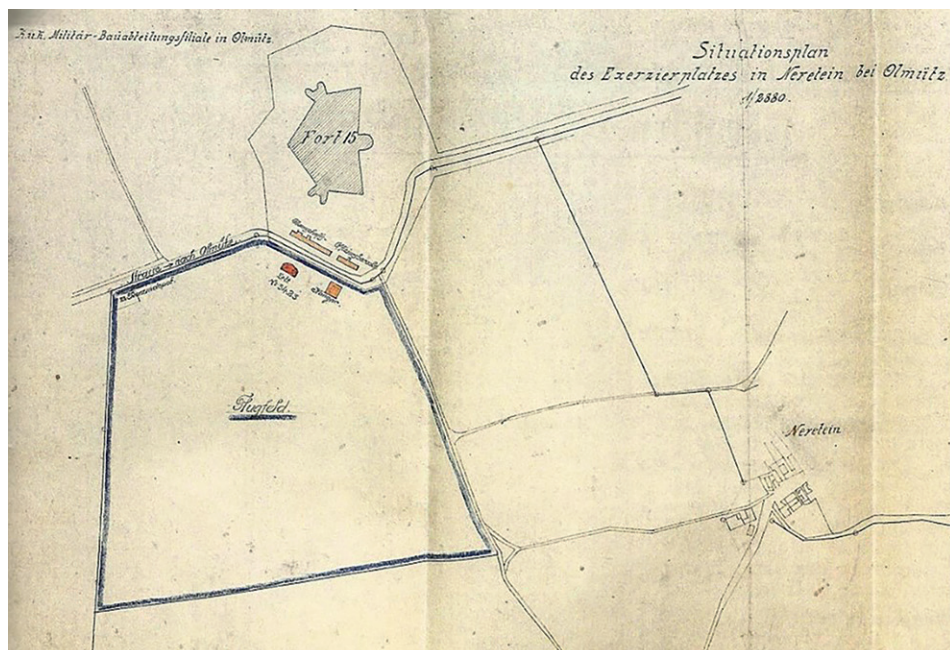
Významnou událostí novějších místních dějin bylo zřízení vojenského cvičiště (*Exerzierplatz*, lidově: *execírák*), které bylo v roce 1906 přemístěno z dosavadního rovinatého terénu mezi Hodolany a Holici do kopcovité krajiny Neředína. Nově založené cvičiště mělo na původní charakter místa a obraz krajiny převratný vliv. Z 340 hektarů neředínského katastrálního území bylo fortem XV a ústředním obecním hřbitovem vyňato přes 20 hektarů. Novým vojenským cvičištěm přišla obec od 1. dubna 1906 o dalších 154 ha osevní plochy, místním zemědělcům tedy zůstala menší část půdy. Touto ztrátou byly postiženy všechny usedlosti a každý hospodář musel své hospodářství přeorganizovat. Pro drobné zemědělce, dědičné nájemce panské půdy s kouskem pole, to znamenalo zničující ránu. Pro sedláky však mělo pachtovné dvě stránky. Na jedné straně se z nich stali malí sedláci s výrazně omezeným hospodářským provozem a nízkými stavy dobytka – počet koní se snížil třeba z 81 na 38, počet kusů hovězího dobytka z 187 na 135 –, na straně druhé se z nich stali důchodci, kteří ze svých odstoupených pozemků získávali pevný obnos. Tento obrat ve způsobu života vítali starší lidé radostně slovy: „Bohu díky! Teď už nemusíme pracovat.“ Oproti v okolí obvyklému pachtovnému 20 zlatých totiž činil výnos z pachtovného za vojenské cvičiště 35 zlatých za měřici, což bylo skutečně božím požehnáním a každý majitel půdy mohl být s takovou částkou plně spokojen. Pachtovní smlouva měla ovšem i svou slabinu, a sice v tom, že nebrala ohled na výkyvy v hodnotě valut. Když během 1. světové války došlo ke znehodnocení peněz, bankovek stále přibývalo, kdežto hmotných statků viditelně ubývalo, a když za jeden pár prasat nebo metrák obilí dostali zapláceno až tisíc korun, tu si sedláci bolestně uvědomili stinnou stránku smlouvy. Na konci války se mluvilo o „zrušení vojska“, rolníci tedy počítali se zrušením smlouvy a navrácením svých polí, namísto toho však bylo celé území, kde platilo pachtovné, ze strany státu vyvlastněno a všem postiženým bylo jasné, že dohoda týkající se vojenského cvičiště byl špatný obchod – nehledě na jiné škodlivé morální důsledky pro selský charakter obce.

Do obrazu krajiny olomouckých západních předměstí vneslo vojenské cvičiště nový rys. Ten se ukázal při pozorování z radniční věže hned v roce 1906, a sice v té nejnádhernější jarní ozdobě, zářícím žlutém koberci kvetoucích pampelišek, který se rozprostíral mezi Ústředním hřbitovem a zemskou nemocnicí, a na zmizelých polích a paralelních pozemcích, místo nichž se rozprostírala luční zeleň.

Na úrovni vodního předělu (ve výšce 266 m n. m.) se pak obyvatelům otevřela „stezka po hřebenech“, nejpěknější vycházková cesta v blízkosti města, odkud byl výhled na nížinu řeky Moravy až k horským hřebenům na východě, jihu i západě. Byly odtud vidět i všelijaké změny pozemků, zákopy a návrší, hraniční záseky. Celé vojenské cvičiště ohraničené topolanskou silnicí a hněvotínskou cestou sloužilo v prvních letech výlučně k vojenským cvičením olomoucké posádky a o letních nedělích k příležitostným důstojnickým koňským dostihům, teprve později se mu dostalo i jiného využití. Například tehdy, když v neděli 21. srpna 1910 provedl známý letec Ing. Kašpar z Pardubic nad cvičišťem provedl 7 minut trvající okružní let.

Další rok, jednoho zataženého chladného odpoledne v sobotu 22. srpna 1911, se před dvacetitisícovým davem diváků uskutečnila velkolepá podívaná: nadporučík Bier uspořádal se svým letadlem Etrich VII Taube („Holubice“) s motorem Daimler 16 PS a rychlostí do 100 km/h svědomitě připravený exhibiční let. Kolem

▼ Mapa tzv. execiráku, na níž je zajímavé v terénu dodnes patrné rozložení polních cest nad Neředínem, asi 1918 (archiv K. Svitavského)

půl čtvrté se do vzduchu hravě vznesl překrásný obrovský pták (*letadlo mělo totiž siluetu letícího holuba*), opsal tři spirály nad letištěm, potom se silným jihozápadním větrem doletěl k městu, přeletěl ve výšce 600 metrů nad Horním náměstím s velkým obloukem okolo věže dómu, třikrát obkroužil rezidenci Bierova hostitele – kanovníka barona Josefa Grimmensteina (1865–1946) – a do 25 minut přistál zpět v hangáru. Pro většinu se jednalo o nezapomenutelný první zážitek tohoto druhu a exhibice vyvolala u žasnoucích, obdivem překypujících a jásajících davu skutečný rozruch. V průběhu světové války pak bylo neředínské cvičiště pravidelně využíváno vojenskými letadly a 10. října 1918 oficiálně prohlášeno za přistávací stanici na nové letecké trase Vídeň – Krakov – Lvov, načež se stalo vojenským letištěm.

▼ Neředínská humna v době socialismu, 80. léta 20. století

Místní církevní památky

Kamenná muka sv. Vendelína

Stojí obrácena k Olomouci naproti Mauerově zahradě na rohu, kde stará neředínská vesnická cesta odbočuje ze silnice Olomouc – Topolany. Byla postavena údajně v roce 1820 a během svěcení je zpívající školačky zasypaly jablky a ořechy, neboť uctívání sv. Vendelína, velkého patrona zemědělství a pastevectví, vyžadovalo bohaté obětní dary v podobě jablek a ořechů. Babička našeho hodnověrného zdroje, paní Katharina Spurnn, roz. Frandl z č. p. 8, vyprávěla, že ona sama se jako školačka svěcení muk zúčastnila. Sloup byl později narušen hlozím a na kousky rozbit a jeho poslední zbytky dosud leží na dvoře č. p. 21, kde jsme je 9. května 1931 po ohledání sebrali (tři díly opracovaného rýhovaného kamene, dochovaný podstavec, čtverhranný dřík a hlava).

„Ruská“ muka

Podobala se dodnes stojícím hněvotínským mukám nad Sonnenscheinovu cihelnou u cvičiště. Stávala nad nynějším olomouckým městským hřbitovem, v trojúhelníku mezi cestou na Topolany a Senici. Podle tradice byla vztyčena nad ruským válečným hrobem a teprve po roce 1918 padla za obět povětrnostním podmínkám. Na kdysi frekventované senické silnici stávaly za již zmíněnými ruskými mukami ještě tři církevní pomníky:

1. na pomezí křelovského katastru socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1732 (1927 zásahem blesku rozbitá a vyvrácená);
2. prostá polní kaplička v prohlubni za novou silnicí mezi Senicí a Příkazy, podle tradice nad masovým hrobem z morového období v roce 1715 (okolo roku 1920 se zřítíla);
3. tzv. Hartmannův kříž z roku 1821, stojící dnes na pouhé vyvýšenině uprostřed pokojné lipové besídky, která je s oblibou navštěvována osamělými poutníky.

Nejstarším mezi současnými vesnickými kříži je kamenný kříž s nápisem „1774, opravený 1887 Wenzlem Podibradem“, který byl vztyčen naproti mladší budově školy (*vedle restaurace U Rytíře*).

Na jižním okraji obce, vedle polní cesty, stojí zachovaný kamenný kříž s nápisem: „O vy všichni, kteří tady procházíte, spatřete znamení vykoupení a vzpomeňte na mne a mého muže Johanna – darovaný Annou Obkráčilovou z Neředína 1884“.

Jako kříž smírčí byl vztyčen rodinou z č. p. 14 a slavnostně vysvěcen byl 20. dubna 1884.

Ve vyvýšené části katastru Neředína stojí z daleka viditelný kříž. Podle záznamů z matriky farnosti na Nové Ulici zde dřevěný kříž stával již dříve, jak se uvádí ve zprávě ze 7. prosince 1823: „[N]a pahorku u vozové cesty naproti prachárně (skladišti prachu), která se nacházela také na vyvýšenině dnešní hřebenové cesty přes vojenské cvičiště, [byl] vztyčen a po více jak 50 letech během jedné vichřice byl povalen. Na stejném místě byl umístěn dnešní dřevěný kříž a vysvěcen byl během svatebních dnů tehdejšího korunního prince Rudolfa (1858–1889), konkrétně 10. května 1881. Tento den kvůli třeskuté zimě zůstane celý život v paměti kázajícimu knězi Hegerovi a bíle oděným nevěstám.“ Kříž nese na obou stranách tato slova: „Svatý kříž, naše opora v životě, naše útěcha ve smrti, záruka naší spásy, vztyčen obcí Neředín v blaženém roce 1881“. Za bouřky 7. srpna 1902 spadla horní část kříže, avšak ve dnech 15. – 16. května 1903 byla s náklady 142 korun a 40 haléřů znovu umělecky osazena. Kříž stojí bezprostředně vedle čtverhranného triangulačního bodu. Sám triangulační kámen se nachází podle určení prof. Karla Mikuláše ve výšce 266,13 m n. m. a nese nápis: „Oper. Astron. Trig. Ad Mens. Grad. Europ. 1882“ (Operatio astronomica trigonometrica ad mensuram gradus Europae 1882 – Na památku astronomicko-trigonometrických měření evropských zeměpisných stupňů 1882).

O stáří a vzniku půvabné místní kaple nemůžeme nic říci. Na zvonečku je napsáno pouze OBLETTER 1792 (Valerius Obletter byl olomouckým zvonařem).

▲ Kříž neznámého zasvěcení, stávající kdysi na vrcholu kopce Hliníky poblíž někdejšího kamenného triangulačního bodu nad letištěm, s vyrytým letopočtem 1896, foto asi 1910. Podle jedné z neověřených teorií byl kříž zničen ženisty z nedalekého vojenského cvičiště a již nebyl obnoven (zdroj: SOKA Olomouc, archiv Josefa Kšíra)

Školní kronika

Ve školní kronice, kterou vedl dlouholetý ředitel Franz Hanausek, je zaznamenáno mnoho cenných informací týkajících se místního historického vývoje ze všech oblastí, z nichž zde budou připomenuty ty nejdůležitější.

V roce 1792 dokončená budova školy byla postavena s č. p. 33 (*zhruba v místech Neředínské 21*). Náklady činily 453 zlatých, 5 krejcarů a 2 denáry, přičemž dřevo na stavbu bylo dodáno od dómské kapituly. Jednalo se o přízemní domek s doškovou střechou, s úzkými zatuchlými místnostkami a nízkými okny, který ve své původní podobě zůstal zachován až do 16. října 1907, kdy byl zničen jedním z častých požárů. Po vybudování nové školy na opačné straně silnice byl za 1 100 zlatých prodán Johannu Wincorovi (1879).

Nová školní budova (č. p. 43, *Neředínská 23*), jejíž základní kámen byl položen 11. června 1872, byla vysvěcena 1. září 1873. Byla to jednopatrová, z cihel postavená a břidlicí zastřešená budova. V 1. patře se nacházely dvě třídy, kabinet s učebními pomůckami a komora, v přízemí byt učitele se dvěma pokoji, komora se cvičebním náradím a obecní kancelář (*tato budova byla zbořena kolem roku 1990*).

▼ Budova neředínské školy na dobové pohlednici, kolem roku 1915

▲ U okna již neexistující budovy staré školy, 1938

Počet školou povinných dětí po desetiletích rostl:

- 1870–1880: 40 dětí
- 1881–1890: 45 dětí
- 1891–1900: 55 dětí
- 1900–1910: 60 dětí

V průběhu 40 let se tedy zvýšil ze 40 na 60.

▲ Detail výstavního selského dvora Wincorova statku na adrese Neředínská 47 v roce 1941 (zdroj: SOkA Olomouc, archiv Josefa Kšíra)

Stavby v Neředíně

- 1899 Založen olomoucký hřbitov o výměře 111 865 m², zahrnující parcely č. 470–485 o jednotné ceně 700 zlatých za měřici, dohromady tedy v ceně 45 822 zlatých a 79 krejcarů. Vznikla správní budova, márnice a katolická, protestantská i židovská kaple pro vystavení mrtvého, vč. obvodových zdí. Celkové náklady činily 432 268 zlatých. Výnosem zemského výboru č. 16798 z 21. března 1903 byl městský hřbitov vyňat z území obce Neředín a připojen k území města. *(Do měnové reformy 2. srpna 1892 se používal jako měna zlatý.)*
- 1900 Alois a Marie Haflandovi budují na parcele 79/18 přízemní dům č. 55 *(obchůdek, Neředínská 17)*.
- 1901 Johann Psota prodal dům č. p. 50 *(Neředínská 55)* Reimundu Mohaplovi. Ten oddělil stodolu, která byla následně přebudována na obytný dům a dostala č. p. 56 *(Neředínská 57)*.
- 1902 V květnu byla vybudována spojovací ulice od školy k vyústění okresní silnice.
- 1903 Od domu č. 8 *(Neředínská 54)* byla oddělena a přestavěna jedna část, která následně dostala č. 57 *(Neředínská 56)*.
- 1906 Zahradník Oskar Fiala postavil na parcelách 79/5 a 79/6 obytnou stavbu č. 58 se skleníkem *(zahradnictví Neředínská 3, zbořeno cca 1965)*. Andreas a Marianne Temlikovi z č. p. 10 *(Neředínská 60)* koupili od Josefa Wincora z č. p. 3 stodolu familiantního domku č. p. 11 *(Neředínská 66)* za 1 600 korun.
- Johann a Marie Sonntagovi koupili od Josefa Wincora dům č. p. 11 *(Neředínská 66)*.
- Rosa Philippová nabídla k prodeji dům č. 23 *(Neředínská 25)* za 4 055 korun, který byl zakoupen manželkou úředníka okresního/krajského soudu.
- Stará škola s č. p. 33 *(Neředínská 21)* byla prodána Eduardem Reichem z Olomouce Josefíně Riedel za 2 600 korun a ta ji následujícího roku prodala Klementu Bocanovi, který budovu zvýšil o 3 metry a zastřešil azbestovou krytinou.
- Manželé Jordánovi koupili od manželů Franzových a Theresie Grmelové dům č. p. 35 *(U Dvora 1)* za 10 000 korun a manželé Grmelovi koupili od Karla Nocila dům č. p. 44 *(Neředínská 67)*.

- 1907 Josef Letocha postavil u domu č. p. 18 (*Neředínská 41*) chlévy pro krávy a prasata.
Franz Grmela přestavěl stodolu a stáj u č. p. 44 (*Neředínská 67*) k bydlení.
Dům s č. p. 54 (*U Dvora 10*) přešel po smrti Ferdinanda Bluma na jeho syna Josefa.
Familiantní dům č. p. 40 (*Neředínská 65*), prodaný Johannem Vacou a Franciskou Žak v roce 1902 a využívaný jako šenk „Panczawa“, byl k 3. prosinci uzavřen, protože koncese nebyla převedena na nové majitele.
- 1908 Josef Wincor z č. p. 3 (*Neředínská 36*) strhl obytný dům a na jeho místě postavil jednopatrovou novostavbu. Andreas Temlík z č. p. 10 (*Neředínská 60*) znovu postavil stodolu, která mu v předchozím roce shořela.
Anna Otahalová z č. p. 22 (*Neředínská 29*) postavila na místě vyhořelé stodoly novou, a sice nahoře naproti dvoru.
Leopold Pirkkl, který postavil svůj dům v roce 1888, zbudoval u kůlny přístavek pro stroje a kotelnu ke stroji na vyřezávání obuvnických kopyt na parní pohon.
- 1909 Familiantský dvojdoměk č. 35 (*U Dvora 1*), který byl po 3 roky v držení Josefa Jordana z Hejčína, byl kvůli nezaplacení kupní ceny soudně prodán v dražbě. Získal jej Josef Wincor, který následně prodal levou polovinu s č. p. 35 Josefovi a Anně Blumovým, pravou polovinu s č. p. 59 (*U Dvora 3*) manželům Bajorkovým a stodolu pro řeznictví s č. p. 45 (*Neředínská 80*) Heinrichu Odstrcilovi. Ten ji v následujících letech přestavbou upravil na přízemní taneční sál a masný krám.
- 1910 Viktor a Marie Semlerovi koupili od Francisky Dolinek kůlnu, zbourali ji a na jejím místě postavili přízemní novostavbu č. p. 60 (*U Dvora 8*).
- 1911 Manželé Franz a Theresia Grmelovi vyčlenili ze svého č. p. 44 (*Neředínská 67*) dvě části: č. p. 61 (*Neředínská 69*) a č. p. 62 (*Neředínská 71*).
- 1912 20. března Richard Wincor z č. p. 15 (*Neředínská 47*) zboural kůlnu s doškovou střechou.

▲ Výstavní hanácký grunt Richarda Wincora na adrese Neředínská 47 v roce 1941. Architektura je typická pro venkovský Neředín (zdroj: SOKA Olomouc, archiv Josefa Kšira)

Drobné památky, významné stavby a urbanistické celky Neředína

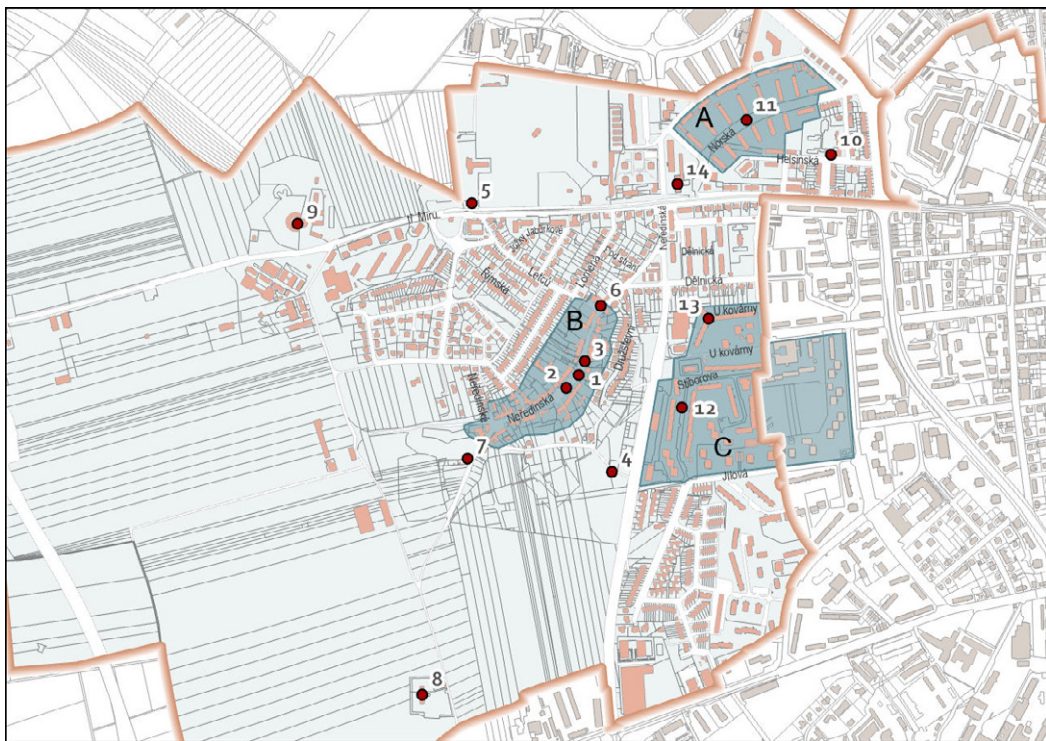
Karel Svitavský

Katastr obce Neředín zaujímá strategické místo na návrší západně od centra Olomouce. Jeho území tvoří nepravidelný obdélník rozkládající se mezi městem a obcemi Topolany a Hněvotín, jež leží za horizontem. Pod vrcholem hřebene se ukrývá pramen říčky Povelky, která protékala obcí a napájela městské hradební příkopy a také několik rybníčků v okolí. Jak již zaznělo v předchozích kapitolách, obec je poprvé připomínána v roce 1234. Od té doby vzniklo na jejím území řada památek, z nichž mnohé se zachovaly dodnes. Většinu najdeme na návsi a v jejím blízkém okolí, stojí ale také na jiných místech Neředína.

Sakrální památky a pomníky

Kaple

Kaplička z roku 1771 (v mapce č. 1) v Neředínské ulici je kulturní památkou. Stojí na čtvercovém půdorysu s půlkruhovým závěrem. Byla zasvěcena Panně Marii Loretánské a nahradila dřívější, pravděpodobně dřevěnou zvonici. Na svou existenci dříve upozorňovala zvukem zvonu, který vždy znamenal smutnou událost odchodu člověka. O stáří a vzniku stavby nelze v dostupných archivních prameňích najít podrobnější zmínky. Pouze historik Johann Kux, přední znalec olomouckých předměstí, v jedné ze svých prací uvádí, že zvon umístěný ve věžičce kaple nese nápis OBLETTER 1792, což měl být svého času olomoucký zvonář. Nejstarší dokumenty, z nichž lze čerpat, jsou uloženy ve fondech Archiv obce Neředín a Archiv města Olomouce a zachycují především práce spojené s opravami objektu. Dne 3. srpna 1881 vystavil zednický a tesařský mistr Jan Valihrač z Řepčína obecnímu výboru v Neředíně účet za novou vížku na kapli, přičemž celková hodnota prací činila 51 zlatých a 81 krejcarů. V září roku 1922 pořídili olomoučtí kameničtí mistři Vitvar a Gröger kříž z hořického pískovce za 78 korun a pozlacenou sochu Krista za 24 korun a provedli štafírování podstavce za 46 korun. V červnu roku 1923 schválilo město Olomouc záměr neředínského

▲ Mapa drobných památek Neředína

Popisky k mapce Neředína

Urbanistické celky:

- A – sídliště 1. pětiletky
- B – neředínská náves (tzv. „starý“ Neředín)
- C – sídliště 3. pětiletky (tzv. „Mačkalov“)

Jednotlivé památky:

1. kaple Panny Marie Loretánské	8. prachárna č. 1
2. památník obětem první světové války	9. fort č. XV
3. památník obětem druhé světové války	10. ZŠ Helsinská
a lípa svobody	11. Norská ul.
4. novogotický kříž	12. Stiborova ul.
5. nedochovaný kříž před krematoriem	13. panelový dům Y
6. kříž před restaurací U Rytíře	14. Avion
7. kříž nad bývalým hostincem	

německého pěveckého spolku opravit kapli na vlastní náklady. Na jaře roku 1940 nařídil další opravu kaple městský úřad.

Památník obětem 1. světové války

Poblíž kaple stojí v parčíku kamenný památník obětem první světové války (v mapce č. 2). Hranol s pamětními deskami se jmény padlých a dekorativním reliéfem je obklopen železným plotem. Na vrcholu obelisku byla původně umístěna pískovcová helma.

Lípa svobody a památník obětem 2. světové války

Pod kaplí byla v parčíku zasazena lípa svobody s pomníčkem na památku padlým ve druhé světové válce a obětem koncentračních táborů (v mapce č. 3). Strom zasadili a pomníček vybudovali místní občané. Lípa bohužel v roce 2024 uschla, nedaleko pomníčku byla nicméně vysazena nová.

Kamenný kříž na bývalé křižovatce polních cest

U staré polní cesty vedoucí humny od starého Neředína k dnešní ulici Jílová stojí novogotický kamenný kříž z poslední čtvrtiny 19. století (v mapce č. 4). Je vytesaný ze žlutého pískovce a postavený na dvou stupních. Na podstavci se nachází reliéf Panny Marie Bolestné. Torzo původního kříže (litinové tělo ukřižovaného Krista bylo zničeno nebo ukradeno) v roce 2003 obnovil restaurátor Milan Polián a v roce 2015 se kříž stal kulturní památkou. Kříž je dokladem lidové zbožnosti poslední čtvrtiny 19. století a jeho význam podtrhuje i to, že slouží jako krajinoformní prvek – dokládá existenci již zaniklé křižovatky polních cest. Až do výstavby nového kostela v Hejčíně spadal Neředín a okolí pod farnost na Nové Ulici a farníci využívali dnes již neexistující cestu kolem zmíněného křížku do novoulického kostela. Z Neředína tudy chodívala i velikonoční procese s hudbou a družičkami. Kříž také sloužil jako oblíbené místo setkávání milenců jak z Neředína, tak ze širšího okolí.

Opravování takovýchto sakrálních památek nemá tudíž jen dopad krajinoformní a obecně „bohulibý“, nýbrž i sociální: lidé se u kříže zastavovali a opět zastavují, setkávají, mají z jeho krásy potěšení, upoutává jejich pozornost, vyzývá k odpočinku ve stínu a podobně. Jedním z očividných důkazů o smyslu podobných aktivit je i skutečnost, že od druhého dne, kdy bylo v roce 2003 restaurování kříže dokončeno, se u jeho paty objevují pestré květiny, které estetický dojem ještě umocňují a které sem pravidelně přináší kdosi neznámý.

Hřbitov

Nespecifikovaný kříž stával také ještě před výstavbou nového neředínského hřbitova u silnice před dnešní budovou krematoria (v mapce č. 5). Městské hřbitovy byly založeny v roce 1901 a v jejich areálu najdeme mnoho cenných památek na významné olomoucké osobnosti, včetně hrobek posledního německého starosty Karla Brandhubera, bankéře Otty Primavesi, prvního rektora obnovené Univerzity Palackého Josefa Ludvíka Fischera a mnoha dalších osobností z řad městských kulturních, společenských či ekonomických elit, včetně mnoha Židovských průmyslníků – průkopníků olomouckého sladovnického či potravinářského průmyslu.*

Kamenné kříže v ulici Neředínská a u návsi

Další kamenné kříže stojí na začátku a na konci původní zástavby obce. Před restaurací U Rytíře na křižovatce ulic Letců a Neředínská najdeme kamenný kříž s ukřížovaným Kristem z roku 1774 (v mapce č. 6). Na hranolovém soklu se nachází reliéf Panny Marie Bolestné, pod křížem na nás shlíží lebka se zkříženými hnáty. Dříve stával blízko u silnice, dnes je po rekonstrukci mírně posunutý. Kamenný kříž v úvozu na konci návsi (v mapce č. 7) byl po poškození opravován. Na původním zvětralém hranolovém podstavci z 19. století stojí nový kamenný kříž s malým litinovým Kristem.

* Neředínskému hřbitovu je věnována samostatná publikace *Olomoucké hřbitovy a kolumbária* od J. Bláhy, B. Koláře, V. Spáčila a M. Ticháka, která vyšla v roce 2001.

▲ Neředínská kaple na dobové pohlednici, asi 1915

▼ Muž se stodolou v pozadí, nedatováno

Vojenské památky

Prachárna č. I – Neředín

Prachárna (v mapce č. 8), postavená v roce 1781 a nacházející se dnes u areálu letiště, měla kapacitu 2000 centýřů prachu (112 tun). Z prachárny se do dnešních dnů zachovala pouze budova skladu u vojenského cvičiště nad areálem fakultní nemocnice, která v minulosti sloužila k chovu prasat a dnes není nijak intenzivně využívána.

Fort č. XV

Na vrcholu kopce při silnici směrem na Topolany a dále na Konici stojí v zeleni ukrytý fort č. XV (tzv. neředínský, v mapce č. 9). Byl součástí fortového věnce olomoucké pevnosti a zbudován v letech 1850–1854. Vojáci rakouské, československé, sovětské a posléze české armády fort, cvičiště i letiště postupně opustili a Neředín se stal prostorem pro výstavbu nových čtvrtí rodinných domů. V lokalitě bývalého sovětského důstojnického sídliště od 90. let 20. století do současnosti se po etapách rozrůstá kampus Univerzity Palackého v Olomouci. Koleje, budova Fakulty tělesné kultury a výzkumné centrum přinesly lokalitě zcela jinou funkci i atmosféru. Nejnověji do areálu v roce 2024 přibyla budova univerzitního archivu.

◀ Chlapec s kolem u křížku nad hospodou, nedatováno

◀ Křížek u polní cesty k Jílové,
v pozadí již neexistující kravín,
80. léta 20. století

◀ Jiný snímek kříže u polní cesty
k Jílové z roku 1910. Jak je vidět,
kříž býval doplněn ještě dvěma
dekorativními sloupky (zdroj: SOkA
Olomouc, archiv Josefa Kšíra)

Sídlištní výstavba v katastru a nejbližším okolí Neředína po roce 1945

Území Neředína a přilehlého Tabulového vrchu zhruba mezi Úřední čtvrtí a samotným historickým jádrem vsi bylo dlouhou dobu prosté jakékoliv masové výstavby rezidenčního typu. Tvořily jej pole, louky, pastviny a zahrady doplněné sítí polních cest, která měla svůj původ jistě už ve středověku. To se však mělo změnit. V roce 1914 byla do obce zavedena tramvajová doprava, což znamenalo mnohem komfortnější spojení s Olomoucí. První opatrné náznaky městské či proto-městské zástavby se začaly objevovat po sloučení Neředína s městem Olomouc v roce 1919, a to v podobě předměstských vil a vilek, které začaly vyrůstat na roštově vymezeném půdorysu zástavby kolem dnešních ulic Helsinská, Letců, Lomená, Pod Strání, J. Jabůrkové či Dělnická. Významnou stavbou z tohoto období je ambiciózní velkokapacitní novostavba české školy v ulici Helsinská z roku 1932, která měla být reakcí na příliv českého obyvatelstva do Neředína po roce 1918 a také měla kompenzovat české nároky v oblasti školství z období „útlaku“ před rokem 1918 (v mapce č. 10).

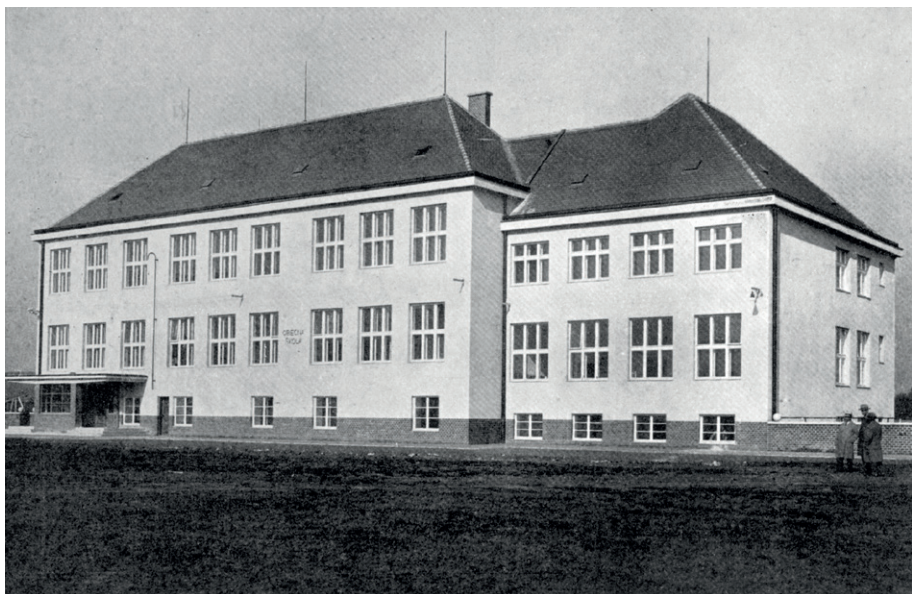
▼ Pohled na třídu Míru v roce 1933 již s tramvajovým provozem

Skutečný stavební boom čekal lokalitu po roce 1945. První rozsáhlejší bytový soubor začal vznikat v režii města v roce 1949. Jednalo se o tzv. sídliště 1. pětiletky kolem ulice Norská (v mapce č. 11). Tvořilo jej deset obytných domů ve stylu pozdního funkcionalismu. S odstupem několika málo let na tuto výstavbu navázal další urbanistický soubor tzv. sídliště 3. pětiletky, budovaný kolem historického jádra Neředína počínaje rokem 1961 v etapách až do roku 1980. Jeho poslední etapa kolem dnešní ulice Stiborova (v mapce č. 12) bývá i samotnými obyvateli z důvodů, které si čtenář jistě domyslí, prozaicky nazývána „Mačkalov“. Autorem územního plánu sídliště z roku 1959 byl architekt tehdejšího Stavoprojektu Miloš Suchánek. Zřejmě nejpozoruhodnější stavbou je zde panelový dům typu Y v ulici U Kovárny od architekta Radima Pluskala (v mapce č. 13).

Pozdější etapy výstavby sídliště již byly značně ovlivněny úsporami ve stavebnictví v důsledku krize plánovaného hospodářství, což s sebou neslo architektonickou unifikaci panelové výstavby, obzvlášť koncem 70. let a v 80. letech.

▼ Novostavba ZŠ Helsinská z roku 1932 představuje patrně nejvýznamnější počín meziválečné výstavby v lokalitě Neředína

▲ Sídliště 1. pětiletky v lokalitě ulice Narská 1949–1954 (originál ve Vlastivědném muzeu v Olomouci)

Zřejmě nejzajímavější realizaci v rámci stavebních aktivit v překotné poválečné době představuje výškový dům hotelového typu s pečovatelskou službou a restaurací Avion (v mapce č. 14). Jedná se o hodnotný příklad architektury typické pro 60. léta a počátek 70. let v olomouckém prostředí před nástupem normalizační unifikace. Byl postaven v letech 1970–1973 podle projektu architekta Petra Braunera. Název budovy odkazuje na dlouhou tradici spojenou s místním letištěm. Fasádu zdobí plastika *Letadla míru* od Františka Bělohávka, symbolizující internacionální přesah letectví, zkracování vzdáleností mezi lidmi i porozumění v mezilidských vztazích (holubice míru). Objekt byl bohužel nedávno poznamenán volbou zateplení fasády, které není ve vztahu k původní architektuře úplně vhodné.

▲ Neředínská „panelstory“. Pohled na vznikající blok ulice Stiborova v roce 1986

▼ Každodenní život obyvatel na sídlišti 3. pětiletky v 60. letech 20. století (archiv K. Svitavského)

Příroda Neředína – cesty a aleje

Vilém Švec

Vrbová alej podél úvozové cesty k letišti

Nikdo už asi nevypátrá, kdy byly staré vykotlané vrby rostoucí v této aleji vysazeny a či to byl tehdy nápad. Jejich stáří je obtížné určit. Víme jen, že se jedná o vrby košařské (latinsky *Salix viminalis*), tedy o druh, který neodmyslitelně patří do idylické představy našich vesnic a venkovské krajiny, kde se vrby vyskytovaly zejména v blízkosti rybníků a potoků. Jak název napovídá, vrby byly mimo jiné zdrojem proutí. Po prvních mrazech, když bylo dostatečně zralé, se proutí nařezalo a v zimě, kdy se nepracovalo na poli, se z něj pletly koše, košiny do vozů, kukaně pro kvočny a podobně. Neměli bychom zapomenout ani na velikonoční tatary a „kočičky“, o kterých se tvrdilo, že mají po posvěcení ochrannou moc proti ohni, ale například i bolestem hrdla. Ať už je to ve skutečnosti jakkoliv, vrbové proutí se každoročně seřezávalo tzv. „na hlavu“, což způsobilo, že strom časem získal svou typickou podobu a tvar – mohutný kmen, z něž vzhůru hustě vyrůstá proutí. Proto se tyto vrby také někdy nazývaly „hlavaté“. Popsaný tvar zároveň stromu umožňuje dosáhnout vysokého věku (300–500 let), jakého by se nestříhaný strom dožít nemohl. Vrba je častým námětem lidových pověstí (jako v baladě „Vrba“ z Erbenovy *Kytice*, v níž se člověk dělí o život se stromem), obrázků z venkova (například na malbách Josefa Lady), ale i novodobých písní (*Hvězda na vrbě*). Rozšířená je rovněž pověra, že vrbě se lze úspěšně svěřovat (můžete si vyzkoušet) a obecně se také ví, že vrba slouží jako pozorovatelná pro každého správného hastrmana. Není-li vrba po ruce, musí chudák vodník sedat na topole nad jezerem, a všichni ze stejnojmenné básně K. J. Erbena dobře víme, jak to dopadá.

Ačkoliv se vesnice Neředín připojila k Olomouci už v roce 1919, svůj idylický venkovský charakter si zázkem dodnes z části uchovává (ovšem jen „zuby nehty“ a je otázkou, jak ještě dlouho). Jedním z prvků, které připomínají venkovský původ a ráz obce, je právě vrbová alej. Její umístění podél tzv. úvozové cesty dává tušit, že touto cestou kdysi tekł potůček, což ostatně okolní terén naznačuje. Z leteckých snímků se podařilo zjistit, že v roce 1938 stálo v této aleji 27 vzrostlých vrb po obou stranách cesty (lze se domnívat, že původně jich bylo ještě víc), roku

2005 se jich ale dožilo jen 10. Proto bylo přirozené alej obnovit. Záměr se zdařil, a tak zde 11. listopadu 2005 děti z místní ZŠ (Helsinská 6) vysadily 22 nových vrb. Nakolik to bylo možné, rostou nové stromky na místech jejich předchůdců.

▼ Ženy na dobové fotografii ve vrbové aleji podél úvozové cesty k letišti, 1968
(archiv K. Svitavského)

BYLY TU VRBY A ZASE BUDOU

NIKDO UŽ NEVYPÁTRÁ, KDO BYLY STARÉ VRBY V TÉTO ALEJI VYSAZENY A ČI TO BYL NÁPAD. JEJICH STÁŘÍ JE OBTÍŽNÉ DATOVAT. JEDNÁ SE O VRBY KOŠARSKÉ (SALIX VIMINALIS), KTERÉ PATŘÍ NEDOMYSLITELNĚ K VODNÍM PLOCHÁM V IDYLLICKÉ PŘEDSTAVĚ NAŠÍ VENKOVSKÉ KRAJINY. JAK NÁZEV NAPOVÍDÁ, VRBY BYLY ZDROJEM PROUTÍ. PO PRVNÍCH MRAZECH KOŠÍKÁŘI PROUTÍ NAŘEŽALI A V ZIMĚ Z NĚJ PLETU NAPŘÍKLAD KOŠE, KOŠINY DO VOZŮ, KUKANÉ PRO KOVČYNI A PŘED VELIKONOCEMI TATARY.

POVĚRY TVRDÍ, ŽE VRBOVÉ „KOČÍČKY“ MAJÍ PO POSVĚCENÍ OCHRANNOU MOC PROTI OHNI ČI BOLESTEM HRDLA. AŽ UŽ JE TO JAKKOLIV, PROUTÍ TĚCHTO VRB BYLO KAŽDOROČNĚ SEŘEŽÁVANO NA TZV. „HLAVU“ VRBY, COŽ ZPŮSOBILLO, ŽE TENTO STROM ČASEM ZÍSKAL TYPICKÝ TVAR - MOHUTNÝ KMEN, Z NĚJ VZHŮRU HUSTĚ VYRŮSTÁ PROUTÍ. DÍKY POPSANÉMU VZHLEDU BÝVAJÍ TYTO VRBY TAKÉ NAZÝVÁNY JAKO „HLAVATÉ“. TENTO TVAR ZÁROVEŇ UMOŽŇUJE VRBĚ DOSAŽENÍ VĚKU 300 AŽ 500 LET, JAKÉHO BY SE NESTŘÍHANÝ STROM DOŽÍT NEMOHL.

VRBA JE TAKÉ ČASTÝM NÁMĚTEM BALAD (K. J. ERBEN), OBRAZKŮ Z VENKOVA (JOSEF LADA), ALE I NOVODOBÝCH PÍSNÍ (HVĚZDA NA VRBĚ). ROZŠÍŘENÁ JE TĚŽ POVĚRA, ŽE VRBĚ SE LZE ÚSPĚŠNĚ SVEŘOVAT (MŮŽETE SI VYZKOUŠET) A KONEČNĚ SE TAKÉ VÍ, ŽE VRBA SLOUŽÍ JAKO OBSERVATOŘ KAŽDÉHO SPRÁVNÉHO HASTRMANA. POKUD VRBY NEJSOU, MUŠÍ PAK CHUDÁK VODNÍK SEDAT NA TOPOLE NAD JEZEŘEM A VŠICHNI DOBRĚ VÍTE OD K. J. ERBENA, JAK TO POTOM DOPADÁ.

AČKOLIV SE NEŘEDÍN S OLMOUCÍ SLOUČIL UŽ V R. 1919, SVŮJ VENKOVSKÝ CHARAKTER SI JAKO ZÁZRAKEM DODNES Z ČÁSTI UCHOVÁVÁ. JEDNÍM Z VENKOVSKÝCH PRVKŮ JE PRÁVĚ TATO VRBOVÁ ALEJ. JEJÍ UMÍSTĚNÍ KOLEM ÚVOZOVÉ CESTY I OKOLNÍ TERÉN DÁVÁJÍ TUŠIT, ŽE TUDY KOYSI TEKLI POTUČEK. NA LETECKÝCH SNÍMCÍCH Z ROKU 1938 JE PATRNÉ, ŽE V ALEJI TEHDY STÁLO 27 VZROSTLÝCH VRB, LZE SE VŠAK DOMNÍVAT, ŽE PŮVODNĚ JICH BYLO JEŠTĚ VÍCE. ROKU 2005 SE JICH DOŽILO JÍŽ JEN POSLEDNÍCH DESET. PROTO MI PŘIŠLO LOGICKÉ ALEJ OPĚT DOSADIT. ZÁMĚR SE ZDAŘIL A TAK 11. 11. 2005 ZDE ŠKOLÁCI VYSADILI 22 NOVÝCH VRB (VIZ FOTO). POKUD TO BYLO MOŽNÉ, JSOU NOVÉ STROMKY NA MÍSTECH JEJICH PŘEDCHŮDCŮ.

ING. VILÉM ŠVEC, NEŘEDÍN, LISTOPAD 2005

PROJEKT PODPORILI: NADACE PARTNERSTVÍ, STATUTÁRNÍ MĚSTO OLMOUC, ZÁMEČNICTVÍ SOKOR,
VLADIMÍR REČNÍČEK
SPOLUPRÁCE: ZO ŠKOLY VORONKA, ZAHRADA OLMOUC, S. R. O.,
ZŠ HELSINKÁ 8, ZOŠ M. STIBORA, MIROSLAV BUREŠ, ZÁMEČNICTVÍ SOKOR,
MGR. PAVEL SROVNAL, KMC NEŘEDÍN, HNUTÍ DUHA OLMOUC, SDRUŽENÍ
OBČANŮ ZDRAVÝ ŽIVOT, MGR. PAVEL ZIMA, ÚSP NOVÉ ZÁMKY
ILUSTRACE: VLADIMÍR REČNÍČEK
DRAPIKA A SÁZBA: VILÉM ŠVEC, MIROSLAV BUREŠ,
ZHOVOTNÝ VÝVĚSKY: ZÁMEČNICTVÍ SOKOR

▲ Dobová popularizační cedule zamýšlené naučné stezky neředínským úvozem k letišti, 2005

Třešňová alej při staré polní cestě směrem k Jílové ulici

Třešňová alej byla vysazena v roce 2003 z iniciativy místního rodáka Viléma Švece a Komise městské části Olomouc-Neředín. Vysazování se zúčastnili žáci místních základních škol. Dodnes jde o jeden z cenných přírodních prvků dotvářejících neředínskou krajinu. Spolu s křížem a zeleným koridorem vedoucím až k rybníčku a posléze přilehlým lesíkem dále k letišti tvoří příjemné výletní místo nejen pro obyvatele přilehlého lidnatého sídliště, tzv. neředínského horizontu.

Další alej, morušová, vysazená z podobných pohnutek jako výše zmíněná třešňová v roce 2005 podél zaniklé, tzv. „kostelní“ cesty vedoucí původně od výše

▲ Zahrádkářská kolonie nad hospodou krátce po svém založení v roce 1967. Podle vyprávění pamětníků sloužila po roce 1968 k nedovolenému doplňování proviantu sovětské posádky místního letiště (archiv K. Svitavského)

zmiňovaného křížku při ulici Jílová ke kostelu na Nové Ulici, kudy v dřívějších dobách chodila velikonoční procesí, se bohužel do dnešních dnů nedochovala.

Typický kolorit Neředína vytváří i přilehlá zahrádkářská kolonie, která se rozprostírá v údolíčku podél úvozové cesty k letišti, lemované pozůstatky původní vrbové aleje. Dá se tedy říci, že navzdory čilému stavebnímu ruchu a rozrůstajícímu se městu zůstává Neředín oázou klidu a zeleně a cílem vycházek nejednoho Olomoučana – a doufáme, že tomu tak bude i nadále.

Letiště

Vilém Švec

Neředínské letiště bylo založeno v roce 1918 – pouhý jeden den po pražských Kbělicích, které jsou nejstarším letištěm v republice –, řadí se tedy k místům se slavnou aviatickou historií celonárodního významu. Navíc už o osm let dříve, roku 1910, se na zdejším vojenském cvičišti uskutečnil první vzlet letadla na území Moravy a Slezska, když se od země odlepil Blériot Jana Kašpara. Letiště je zasazeno v malebné krajině tzv. neředínských násypů, má dodnes zvláštní kouzlo a piloti sportovních letadel z ČR i ze zahraničí ho velmi rádi využívají. Jiný věhlasný letec Charles Lindbergh (1902–1974) zde přistál i se svou manželkou a v Olomouci dokonce přespal, neboť se mu město prý velmi líbilo. Ve skutečnosti šlo ale nejspíš hlavně o to, že neředínské letiště bylo jako jediné v okolí vybaveno vysílačkou a Lindbergh nechtěl přistávat bez komunikace s věží.

▼ Jan Kašpar na neředínském letišti

V dobách rostoucí hrozby nacismu zde létali pozdější hrdinové bitvy o Británii František Fajtl (1912–2006) a František Peřina (1911–2006). V Olomouci se také po válce učili létat mnozí piloti nově vzniklého státu Izrael, ale vzhledem k tomu, že tyto aktivity probíhaly za vysokého stupně utajení, oficiální záznamy neexistují a vše zůstává v rovině dohadů.

Naopak je jisté, že se v období tzv. normalizace ve zdejším regionu učili létat na stíhačkách Mig-21 piloti z Libye. Jeden z nich při cvičném letu v roce 1983 minul přerovské letiště, kde měl původně přistát, a pokusil se kvůli nedostatku paliva o přistání v Neředíně. Toto letiště ovšem nebylo dostatečně vybaveno a pro přistávání stíhacích letounů bylo příliš malé, takže letoun skončil až za letištěm. Pilot bohužel zahynul.

Oficiální vyšetřovací dokumenty k nehodě o incidentu uvádějí:

„Dne 21. 5. 1983 v 10:46 došlo ke katastrofě na letounu MIG-21 F, při které zahynul posluchač 4. ročníku VVLŠ-SNP kadet Abughrara Saleh Omran, narozen 4. 5. 1960, svobodný. Pilot se pokusil přistát na vojenském letišti

▼ Trosky letounu Mig-21 na Tabulovém vrchu, v pozadí sídliště 3. pětiletky, 1983

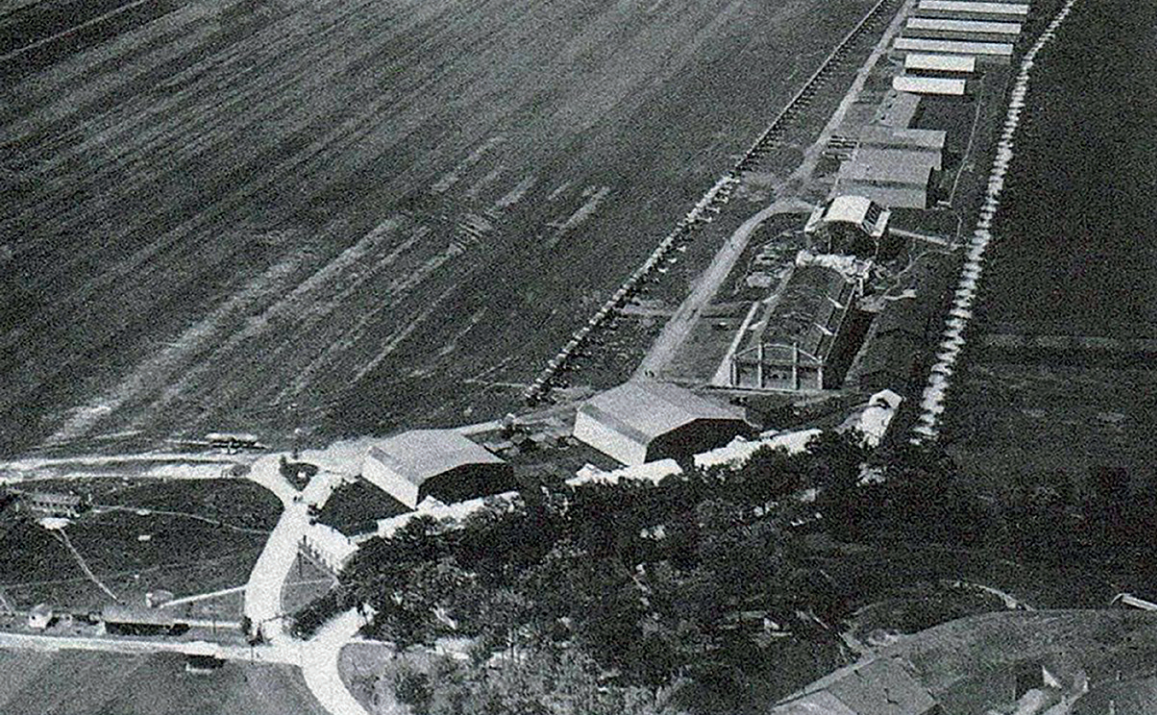

v Olomouci, které svojí délkou nevyhovuje pro přistání letounů MIG-21 F. Po dosednutí velkou rychlostí 430 km/h letoun přejel letiště a vyjel mimo letištní plochu do členitého terénu, kde došlo ke zničení letounu požárem. Při katastrofě nedošlo ke zranění ani usmrcení dalších osob, ani k dalším hmotným škodám. Příčinou nehody dle vyšetřovacího spisu byla ztráta orientace pilota, podcenění složitosti řízení létání zahraničních posluchačů a v neposlední řadě ztížená srozumitelnost rádiové komunikace se zahraničním pilotem.“

Dosud poslední památná událost, která je s neředínským letištěm spjata, nastala v roce 1995, kdy zde v sobotu 20. května přistál vrtulník s papežem Janem Pavlem II. Ten následně zamířil do Olomouce, aby zde svatořečil Jana Sarkandra a Zdislava z Lemberka. Samotné svatořečení proběhlo o den později při mši svaté, konané přímo na neředínském letišti za přítomnosti zhruba 100 000 věřících z České republiky, Polska, Slovenska i Rakouska.

▼ Panoramatický pohled na plochu letiště od topolanské silnice v roce 1927

▲ Letecký snímek neředínského letiště před rokem 1940

V roce 2009 bylo v areálu neředínského letiště z iniciativy leteckého sběratele Zdeňka Svobodníka založeno letecké muzeum. Hangáry, ve kterých bylo muzeum umístěno, však záhy přestaly kapacitně stačit a také byly v nevyhovujícím stavu z hlediska statiky a bezpečnosti. Navíc je mělo muzeum pouze pronajaté, což se záhy ukázalo jako problém, kvůli němuž se muzeum v roce 2015 přestěhovalo do Koněšína k vojenskému letišti v Náměšti nad Oslavou.

V současnosti je letiště využíváno pro sportovní létání a díky baru a restauraci Air Bar i jako oblíbený cíl odpoledních procházek nejen obyvatel Neředína.

Historické fotografie Neředína z archivu Viléma Švece

▼ Neředínská návěs v roce 1967

▲ Dítě na koni v neředínském statku č. p. 18, nedatováno

▼ Odpočinek po výmlatu, nedatováno

▲ Zahrada se sadem v Neředíně s pohledem na zástavbu dělnických domků v ulici Dělnická, patrně 20. léta 20. století

▼ Mládež v krojích za 1. republiky, nedatováno

◀ Odvedenec v neředínské zahradě,
po roce 1914

▼ Cvičenci u neředínské sokolovny za 1. republiky, nedatováno

◀ Neředínský sedlák pan Letocha s chotí v dobovém hanáckém kroji, nedatováno

▼ Výmlat v Neředíně za 1. republiky, nedatováno

▲ Cesta k neředínskému rybníčku za 1. republiky, nedatováno

▼ Dožínky v Neředíně v roce 1937

v. roku 1910.

v. roku 1917.

▲ Vzácný dobový fotografický portrét chlapců z Neředína z roku 1917

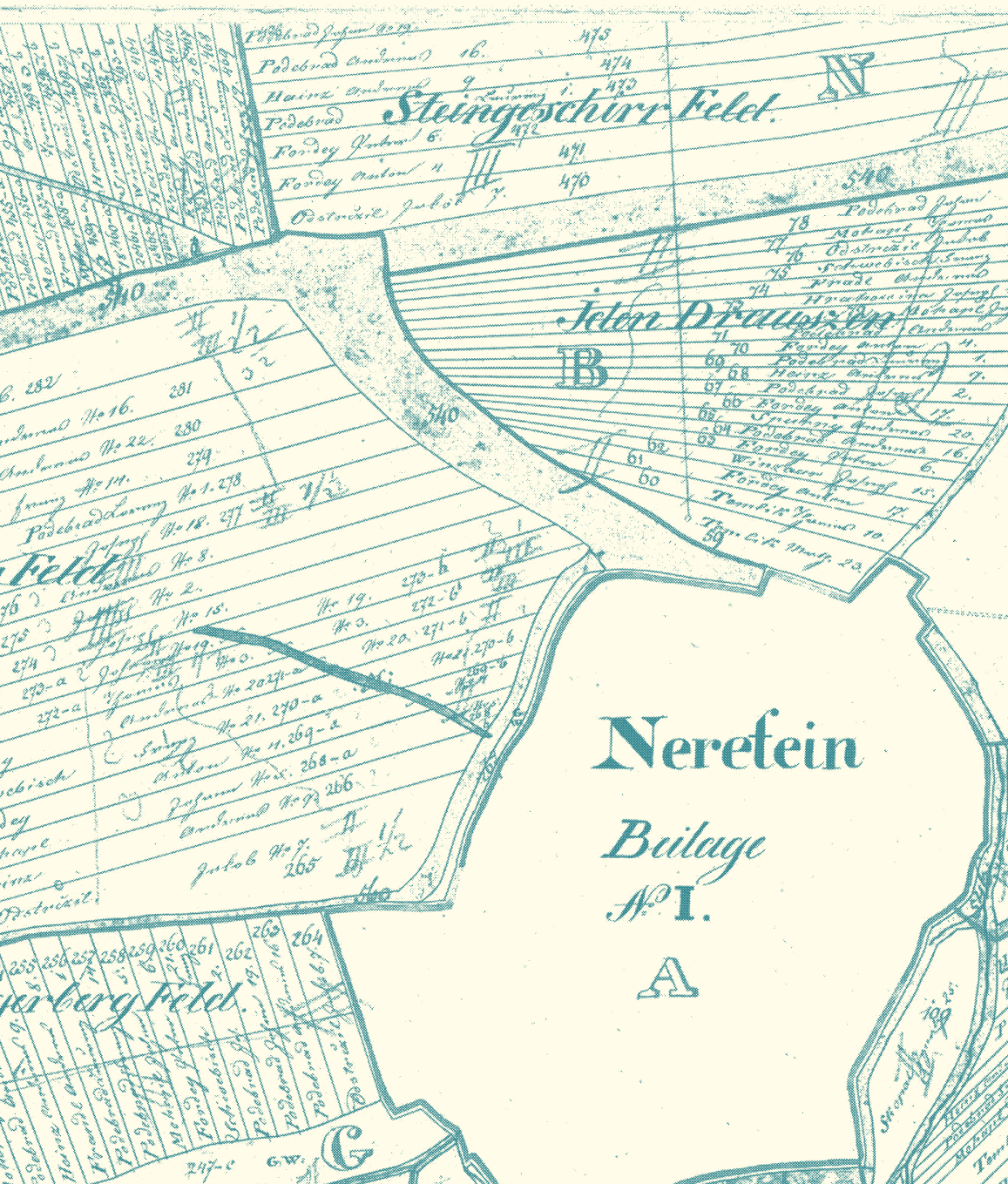

◀ Žena v hanáckém kroji z Neředína, nedatováno

▼ Rodina na dvoře neředínského gruntu, 20. léta 20. století

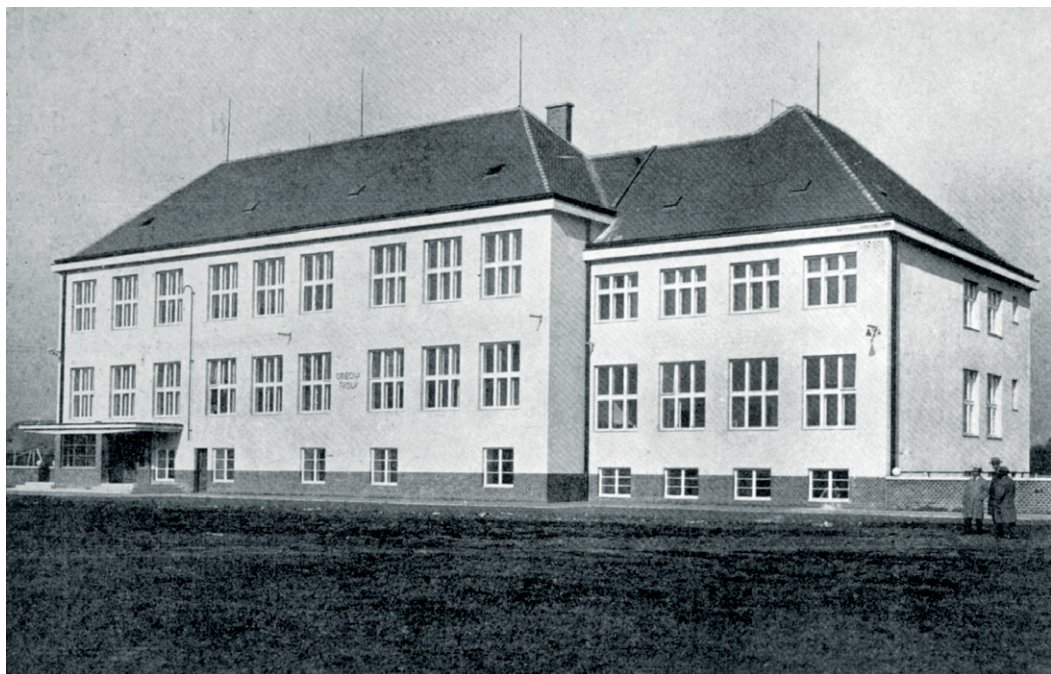
Historické snímky z archivu V. Švece, fotografie súčasného stavu P. Svobodová

▲ Bývalý obchůdek na Neředínské ul., 1916. Dnes již svému účelu řadu let neslouží.

▲ Škola Helsinská, 1932.

▲ Neředínská ul. směrem k restauraci U Rytíře, 1910.

▲ Kaplička a náves, 1970.

▲ Neředínské grunty – levá strana směrem k hospodě, 1958.

▲ Třída Míru, vlevo odbočuje alej ke hřbitovní bráně, asi 50. léta (nedatováno).

▲ Jílová ul., 1985.

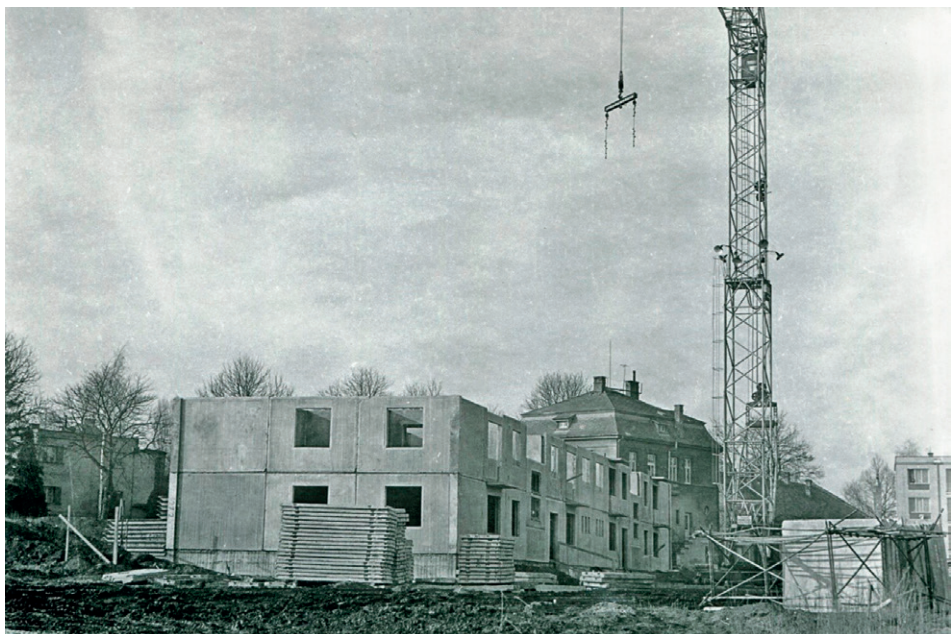
▲ Třída Míru s tramvajemi, 1987.

▲ Křížek u Jilové, 1971. Historická fotografie byla pořízena z místa dnes zarostlého šeríkovým keřem, za fotografovaným párem zeje obří jáma nově budované bytovky.

▲ Panelák v ul. Neředínská 7, 1961.

▲ Krematorium, 1930.

Literatura

- JENIŠTA, Jan, DVORÁK, Václav a MERTOŮVÁ, Martina. *Balance: umění ve veřejném prostoru Olomouce v letech 1945–1989*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-87895-80-1.
- KADLEC, Ján. *Olomoucká předměstí a jejich drobné památky*. Olomouc: Periplum, 2008. ISBN 978-80-86624-41-9.
- KUX, Johann. *Neředín: český překlad stati Johanna Kuxe z r. 1943 vydaný u příležitosti 777 let od první písemné zmínky o Neředíně (1234–2011)*. Vilém ŠVEC (ed.). Olomouc: Statutární město Olomouc, 2011. ISBN 978-80-87602-24-9.
- KUX, Johann. *Die deutschen Siedlungen um Olmütz: ein volksbodengeschichtliches Quellenwerk bis 1918*. Olmütz: Verlag von Laurenz Kullil, 1943.
- RUSINSKÝ, Jiří. *Olomoucké letiště v Neředíně: 1918–2008*. Překlad Alois CVEŠPR. Cheb: Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-62-8.
- RUSINSKÝ, Jiří. *Po stopách minulosti olomoucké městské části Neředín*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-196-4.
- Římané v Olomouci [online]. Dostupné z: <https://rimane.olomouc.eu/cz/stranka/tabor-v-neredine.html>
- ŠVEC, Vilém, SVITAVSKÝ, Karel a URBÁŠEK, Pavel. *Na svazích Tabulového vrchu: dějiny a proměny městské části*. Olomouc: Statutární město Olomouc, 2021. ISBN 978-80-87602-99-7.
- ŠVEC, Vilém. *Úřední čtvrť*. Edice Olomoucké městské části. Olomouc: Statutární město Olomouc, 2024. ISBN 978-80-88408-25-3.
- TICHÁK, Milan. *Vzpomínky na starou Olomouc a její předměstí*. 2. vydání. Olomouc: Burian a Tichák, 2013. ISBN 978-80-87274-19-4.

Neředín

Vilém Švec a kol.

Odpovědná redaktorka Háta Kreisinger Komňacká

Jazyková korektura Háta Kreisinger Komňacká

Grafická úprava a sazba Lenka Wünschová

Vydalo statutární město Olomouc, Horní nám. 583, 779 00 Olomouc

1. vydání

Olomouc 2026

ISBN 978-80-88408-43-7

ISBN 978-80-88408-43-7

OLOMOUC